

Nr 67

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående undervisning för utlandssvenska barn samt för vissa minoriteter i Sverige; given Stockholms slott den 8 mars 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Olof Palme

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs förslag om statligt stöd för svensk undervisning i utlandet. Vidare framläggs förslag till åtgärder för att underlätta skolgången i Sverige för dels utlandssvenska elever och andra elever i behov av skolinackordering, dels barn och ungdom som tillhör inflyttade språkliga minoriteter.

Svensk undervisning i utlandet föreslås få anordnas i form av grundskola (svensk utlandsskola), svensk undervisning vid internationell skola, kompletterande svensk undervisning för svenska barn i utländska skolor samt korrespondensundervisning. Statsbidrag föreslås utgå till kostnader för lärartjänster och undervisningsmateriel samt om synnerliga skäl föreligger även till kostnader för skollokaler och elevhem. Kostnaderna för genomförande av de framlagda förslagen angående svensk undervisning i utlandet beräknas till ca 1,3 milj. kr. per år.

För att underlätta de utlandssvenska elevernas skolgång i Sverige föreslås bl. a. att vissa elevhem knutna till det allmänna skolväsendet skall mottaga även utlandssvenska elever och förses med särskilda personella resurser. Särskilt studiestöd föreslås kunna utgå till utlandssvenska elever som önskar utbildning i Sverige.

I fråga om inflyttade språkliga minoriteter föreslås att försöksverksamhet skall anordnas med läsundervisning för barn i förskole- och grundskoleåldern på barnens egna modersmål. Vidare bör prövas olika nya åtgärder för att underlätta minoriteternas anpassning till det svenska samhället. För att minoriteterna skall kunna behålla kontakten med sin ursprungliga kulturmiljö föreslås att barn och ungdom som tillhör en minoritet skall kunna få kompletterande undervisning i det egna modersmålet och andra nationella ämnen.

*Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 8 mars
1968.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Palme, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *undervisning för utlandssvenska barn samt för vissa minoriteter i Sverige* och anför.

I prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 168) förklarade jag mig ha för avsikt att senare förelå Kungl. Maj:t att förelägga 1968 års riksdag proposition om bl. a. ökat statligt stöd till utlandsskolor på grundval av förslag från 1964 års utlands- och internat-skoleutredning (SOU 1966: 55). I avvaktan härpå beräknades medelsbehovet under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. öka med sammanlagt 1,4 milj. kr. avseende merkostnader för ändamål som omfattas av ifrågavarande förslag. Vidare har i prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 197) föredraganden vid sin anmälan av anslaget Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor anmält, att vissa förslag från utredningen avsågs bli behandlade i särskild proposition till årets riksdag.

Beredningen av dessa frågor är nu avslutad och jag anhåller att få redogöra för dem närmare.

1. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 februari 1964 tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 25 februari 1964 sex sakkunniga för att utreda frågan om de utlandssvenska barnens skolgång, skolinackordering för vissa elevgrupper och frågan om vissa minoriteters skolgång, nämligen ledamoten av riksdagens andra kammare, numera landshövdingen Gunnar Helén, undervisningsrådet Åke Fältheim, redaktören Bengt Gustafsson, rektorn Rolf Hillman, ledamoten av riksdagens första kammare, numera statsrådet Alva Myrdal samt direktören Per Zethelius. Tillika uppdrogs åt Helén att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete. Den 18 mars 1965 uppdrogs åt professorn Sten Karling att såsom sjunde ledamot ingå i utredningen. (Direktiv se 1965 års riksdagsberättelse s. 274). De sakkunniga antog benämningen 1964 års utlands- och internatskoleutredning.

Som experter har docenten Urban Dahllöf, numera byrådirektören Sven Rejnans, undervisningsrådet John Ulne, psykologen i socialstyrelsen Kurt Gordan och departementssekreteraren Lars Lindén biträtt de sakkunniga.

Till utredningen har överlämnats en ansökan från S:t Eriks katolska skola i Stockholm och Stiftelsen Skolsysterar de Notre Dame's barn och ungdomsverksamhet.

Sina överväganden och förslag har utredningen i augusti 1966 framlagt i betänkandet Skolgång borta och hemma (SOU 1966: 55).

Till betänkandet har fogats reservationer avgivna av ledamoten Karling och av ledamöterna Fältheim och Myrdal jämte Gustafsson.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av skolöverstyrelsen — efter hörande av länskolnämnderna, ett antal av förslaget närmare berörda kommuner samt huvudmän för internatskolor och svenska utlandsskolor — vidare statskontoret, dåvarande socialstyrelsen, dåvarande medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), centrala studiehjälpsnämnden, styrelsen för internationell utveckling (SIDA), statens ungdomsråd, svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, yrkesutbildningsberedningen, arbetsgruppen för invandrarfrågor, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet samt — i gemensamt yttrande — Sveriges industriförbund (Industriförbundet), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Sveriges allmänna exportförening (Exportföreningen), vidare Landsorganisationen i Sverige (LO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) som överlämnat yttrande från Lärarnas riksförbund (LR), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Målsmännens riksförbund (MR), Utlandssvenskarnas förening, Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, De enskilda läroverkens förbund, Svenska privatskolors riksförbund, Centralförbundet för finska föreningar i Sverige, Estniska kommittén, Esternas representation i Sverige, Mosaiska församlingarnas

centralråd — som överlämnat yttrande från Hillelskolans i Stockholm ledning — Katolska biskopsämbetet, Stiftelsen Skolsystrar de Notre Dame, Hermods korrespondensinstitutets stiftelse (Hermods-NKI) och Kristendomslärarnas förening.

Styrelsen för Sigtunaskolans aktiebolag, styrelsen för Estniska gymnasiet i Stockholm, Osby samskolas föräldraförening, Osby Handels- & Industriförening och Skånes handelskammare har dessutom inkommit med skrifter.

I det följande redovisas för sammanhangets skull på vissa punkter förslag, som inte kräver beslut av riksdagen.

2. Svensk undervisning åt svenska barn i utlandet

2.1 Nuvarande förhållanden

Flertalet utlandssvenska barn fullgör enligt vad utredningen kunnat finna av sina undersökningar sin skolgång i utländska eller internationella skolor. Detta beror i vissa fall på ekonomiska eller andra hinder för svensk skolgång men i andra fall på att föräldrarna med avsikt valt utländsk skolgång. Vissa utlandssvenska föräldrar ser det som en förmån för barnen att de får gå i en skola där undervisningen sker på ett av världsspråken eller anser att skolgång i utländsk skola kan ha en gynnsam inverkan på barnens förmåga till förståelse av människor av annan nationalitet m. m. Andra utlandssvenskar som bosatt sig utomlands strävar inte efter att ge barnen svensk skolutbildning utan låter dem assimileras i bosättningslandet. Utredningen är dock av den uppfattningen, att de flesta utlandssvenska föräldrar anser att svensk skolgång på vissa stadier är av mycket stort värde för barnen och konstaterar, att praktiskt taget alla utlandssvenskar som uppfattar sin vistelse i utlandet som ett begränsat skede i familjens liv önskar att barnen skall få en svensk uppfostran.

Svensk undervisning meddelas f. n. vid närmare 30 statsunderstödda svenska skolor utomlands. Skolorna är i allmänhet mycket små. För svenska skolor i utlandet utgår statsbidrag till kostnaden för avlönande av lärare enligt följande grunder.

För undervisning på realskolestadiet vid svenska skolan i Paris utgår statsbidrag till avlönande av två lärare med 21 500 kr. för vardera tjänsten. I övrigt utgår vid ett elevantal av 7—20 elever statsbidrag för en lärartjänst, vid 21—30 elever statsbidrag för två lärartjänster och vid mer än 30 elever statsbidrag för tre lärartjänster. Om särskilda skäl föreligger kan skolöverstyrelsen medge att statsbidrag får utgå för mer än tre lärartjänster, dock högst för fem lärartjänster.

För statsbidragsberättigad lärartjänst, som avser undervisning i högst årskurs 3, utgår statsbidrag med 12 000 kr. och för annan tjänst med 15 000 kr.

De lokaler som står till skolornas förfogande är i många fall inte lämpade för ändamålet. Skolornas standard beträffande pedagogisk utrustning och olika hjälpmedel är i allmänhet också låg. Enligt vad utredningen funnit är föräldrar med erfarenhet av svenska utlandsskolor i allmänhet nöjda med undervisningen och andan vid skolorna men missnöjda främst med skolornas materiella standard.

2.2 Utredningens förslag

Utredningen framhåller att begreppet utlandssvensk inte är entydigt. I en för individ och familj så central och viktig fråga som barnens uppfostran har utredningen inte ansett det lämpligt att tolka begreppet restriktivt. Då det gäller att ange vilka som skall anses vara utlandssvenskar i den betydelsen att de bör äga rätt till de förmåner, som från Sveriges sida kan medges utlandssvenskarna i fråga om barnens skolgång, förordar utredningen att alla personer, oavsett medborgarskap och mantalsskrivningsort, skall betraktas som utlandssvenskar om de är bosatta utomlands och om de

är eller under någon del av sitt liv varit svenska medborgare.

är eller varit gift med svensk medborgare,

är barn till person som är eller varit svensk medborgare eller

använt svenska som vardagsspråk med en av föräldrarna samt betraktar sig som svenskar.

I tveksamma fall rekommenderar utredningen en generös tolkning.

Från såväl arbetskraftssynpunkt som från social och kulturpolitisk synpunkt finner utredningen det motiverat att förbättra de utlandssvenska barnens skolmöjligheter utomlands. En ändring av villkoren för och omfattningen av statsbidragen till svenska utlandsskolor är enligt utredningen den mest angelägna åtgärden för att åstadkomma en sådan förbättring.

Statsunderstödd svensk undervisning i utlandet föreslås få anordnas i form av svensk grundskola (svensk utlandsskola), undervisning i grupp, svensk undervisning vid internationell eller internordisk skola, korrespondensundervisning samt undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden vid sidan av skolgång i utländska skolor (svensk kompletterande undervisning).

Utredningen, som av olika skäl anser att organisationen av utlandsskolorna icke lämpligen kan anförtros åt något av befintliga departement, verk eller nämnder, föreslår att ett särskilt organ, *u t l a n d s s k o l n ä m n d e n*, inrättas för ledning och tillsyn av undervisningen för utlandssvenskars barn och att detta organ skall avgöra vilken form av undervisning som bör väljas för att tillgodose ett aktuellt undervisningsbehov.

Utlandsskolnämnden skall enligt utredningens förslag bestå av en ordförande jämte fyra ledamöter. Samtliga utses av Kungl. Maj:t. Utredningen finner att såväl skolerfarenhet som utlandserfarenhet och juridisk erfarenhet bör finnas inom nämnden och anser därför att utrikesdepartementet bör ge förslag på en ledamot, skolöverstyrelsen på två ledamöter och Utlandssvenskarnas förening på en ledamot. Ordföranden utses efter gemensam beredning av utrikes- och utbildningsdepartementen. Sekreterare i nämnden och chef för dess kansli, som i rationaliserings- och besparingssyfte förutsätts vara samordnat med dåvarande skolnämndens för Stockholms stad och Stockholms län, dvs. nuvarande länsskolnämndens för Stockholms län, skall vara en utlandsskolinspektör.

Utredningen föreslår även åtgärder för att underlätta de utlandssvenska barnens skolgång i Sverige. Dessa förslag redovisas i samband med utredningens förslag angående skolinackordering i Sverige för olika elevgrupper.

2.2.1 Svenska utlandsskolor

Undervisningsbehovet för utlandssvenska barn i låg- och mellanstadieåldern bör enligt utredningen i första hand tillgodoses genom svenska utlandsskolor. Svensk utlandsskola föreslås få inrättas när elevunderlaget på nämnda stadier inom ett lämpligt rekryteringsområde mera stadigvarande uppgår till tolv. Vid detta elevantal bör enligt utredningen två lärare kunna anställas. Det är enligt utredningen lämpligt att en av lärarna får ansvaret för den pedagogiska ledningen av skolan och för vissa organisatoriska uppgifter. En tjänst som studierektor föreslås därför inrättad. Med hänsyn till att barnen utomlands ofta blir skolpliktiga tidigare än i Sverige och att det av pedagogiska skäl anses önskvärt att de utlandssvenska barnen får sin första läsundervisning på svenska föreslår utredningen, att förskoleverksamhet skall kunna anordnas vid svensk utlandsskola om barnantalet på detta stadium uppgår till åtta. Normalt beräknas en svensk utlandsskola bestå av förskola, lågstadium och mellanstadium. Högstadiundervisning för utlandssvenskars barn förutses däremot ske huvudsakligen i skolor i Sverige. I den mån högstadielever undervisas i svenska utlandsskolor bör denna undervisning i allmänhet ha formen av lärarledd korrespondensundervisning. Endast på orter där ett större antal svenskar är bosatta anses regelrätt högstadium med muntlig undervisning kunna anordnas. Fråga om inrättande av högstadium bör enligt utredningen prövas från fall till fall.

Utredningen anser, att undervisningen vid de svenska utlandsskolorna i möjligaste mån bör kvalitativt motsvara den som ges i skolor i Sverige och att de utlandssvenska barnen bör jämföras med de hemmasvenska även i fråga om skolsociala anordningar.

För att man vid utlandsskolorna skall kunna få tillräckligt kvalificerade lärare måste enligt utredningen dels tjänsterna som utlandslärare utannonseras och tillsättas efter samma principer som gäller för lärartjänster i Sverige, dels lönevillkoren ändras på ett sådant sätt att en lärare som tar utlandstjänst under några år inte lider ekonomiskt avbräck eller försenas i befordringshänseende. Eftersom lärarna vid utlandsskolorna ofta har att arbeta självständigt och utan möjlighet till kontakt med andra lärare av samma slag och med samma uppgifter, bör enligt utredningens mening vid tillsättningen stor vikt läggas vid att vederbörande lärare har tillräcklig praktik inom yrket i Sverige för att kunna skapa en sådan miljö och sådan arbets-situation som överensstämmer med svenska skolförhållanden. Några bestämda krav på viss tids tjänstgöring eller andra behörighetskrav utöver dem som normalt krävs för ordinarie tjänst vid skola i Sverige har dock inte ansetts böra uppställas. Utredningen föreslår, att lärarna vid utlandsskolorna skall vara statligt anställda och åtnjuta i huvudsak samma löne- och anställningsvillkor som vid anställning i Sverige.

Anställning av lärare bör enligt utredningen ske genom utlandsskolnämnden, vilken står som arbetsgivare för läraren och sänder ut honom för tjänstgöring vid viss skola utomlands. Lärarna förordnas för en tid av tre år med möjlighet till nytt treårsförordnande i omedelbar följd. Därefter bör samma lärare normalt icke på nytt förordnas utomlands innan han under minst två år tjänstgjort vid skola i Sverige. Den kontanta lönen bör enligt utredningen så långt möjligt bestämmas så att lärarens allmänna levnadsstandard kan hållas på samma nivå som i Sverige och meriter och tjänsteår beräknas på samma sätt vid utlandstjänstgöring som vid tjänstgöring i Sverige. Rese- och flyttningersättning föreslås utgå vid till- och frånträde av tjänst i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för jämförlig personal i utrikesförvaltningen. Dessutom föreslås att lärare vid utlandsskola vartannat år skall kunna få reseersättning vid hemresa under ferier om läraren under en del av ferierna deltar i studiedagar eller fortbildningskurs.

Utredningen föreslår vidare, att statsbidrag skall utgå till kostnader för lokaler och stadigvarande undervisningsmateriel för utlandsskolorna samt till vissa skol-sociala anordningar.

I de fall skollokaler na hyrs föreslås statsbidrag kunna utgå till hela hyreskostnaden. Det bör enligt utredningen även vara möjligt för en skolförening att få statsbidrag till inköp av fastighet eller att svenska staten förvärvar fastighet utomlands för skoländamål eller att skolförening beviljas ränte- och amorteringsfritt lån för ändamålet. För första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel föreslås statsbidrag utgå med förslagsvis 15 000 kr. per skola.

De utlandssvenska barnen bör enligt utredningen jämföras med hemmasvenska barn i fråga om rätten till fri undervisningsmateriel. Elever vid de svenska utlandsskolorna bör därför enligt utredningen erhålla fria läroböcker. Till övrig undervisnings- och förbrukningsmateriel föreslås statsbidrag utgå med 40 kr. per elev och år. Vidare föreslår utredningen att dagliga skolresor skall subventioneras till 100 % om de sker med reguljära fortskaffningsmedel och eljest med belopp motsvarande bensinkostnaderna för en mindre bil om privat bil anlitas eller med högst 3 kr. per elev och dag om skolskjuts organiseras. Statsbidrag till skolmåltider föreslås utgå med 1 kr. per elev och läsdag vid de utlandsskolor, där styrelsen beslutat att skolmåltider skall anordnas. I fråga om skolhälsovård föreslår utredningen att varje elev skall läkarundersökas vid inskrivningen samt därefter minst vartannat år och att statsbidrag för ändamålet skall utgå med 10 kr. per elev och år. En skolläkare skall finnas vid varje skolenhet. Varje skola bör också ha kontakt med en sköterska som kan anlitas vid förekommande behov.

Utredningen föreslår, att det i anslutning till svensk utlandsskola efter medgivande av Kungl. Maj:t skall kunna inrättas elevhem. Statsbidrag till sådant elevhem föreslås utgå efter samma principer som till elevhem vid det allmänna skolväsendet i Sverige.

Utredningen finner det vara befogat med hänsyn till det ekonomiska ansvar och de förvaltningsavgifter som kommer att åligga h u v u d m a n n e n att vissa be-

stämmelser meddelas rörande huvudmannens styrelse och skolans styrelse. Utredningen knyter an till den tanke som ligger bakom konstruktionen av det kommunala huvudmannaskapet i Sverige och föreslår, att som huvudman för en utlandsskola skall stå en förening med minst tio medlemmar knuten till orten eller området och med driften av skolan som huvudsyfte. För denna förening skall finnas en styrelse på sju ledamöter, vilken även skall vara skolans styrelse och ha säte i skolans verksamhetsland. Skolstyrelsen skall i huvudsak ha sådana uppgifter som svarar mot en kommunal skolstyrelses uppgifter i Sverige. Utredningen föreslår, att en av ledamöterna i styrelsen skall utses av utlandsskolnämnden, att skolchefen, dvs. utlandsskolans studierektor, skall vara självskriven ledamot och att övriga fem ledamöter skall utses av föreningen.

2.2.2 Svensk undervisning utomlands utanför den egentliga skolorganisationen.

Kravet på minst tolv elever för att utlandsskola skall kunna inrättas medför att möjligheten att grunda sådan skola begränsas. Utredningen vill emellertid inte försämra möjligheterna att anordna svensk undervisning utomlands och föreslår därför att grundskoleundervisning i mindre grupper skall kunna anordnas vid ett elevunderlag av sammanlagt minst sex elever. Även för sådan undervisning föreslås utlandsskolnämnden kunna sända ut en statligt anställd lärare. Statsbidrag föreslås vidare kunna utgå till lokalkostnader om särskild lokal behöver hyras samt till förbrukningsmateriel och stadigvarande undervisningsmateriel. Utredningen föreslår också att utlandsskolnämnden skall sända ut korrespondenskurser och läroböcker vid undervisning i grupp.

För de utlandssvenska barn som går i utländska skolor föreslås att kompletterande undervisning skall få anordnas i svenska språket och om svenska förhållanden.

Till kompletterande undervisning föreslås statligt stöd i form av bidrag motsvarande hela lärararvodet eller genom utsändande av svensk lärare för ändamålet. Statsbidrag föreslås också kunna utgå till eventuell lokalhyra samt till stadigvarande undervisningsmateriel och till elevbibliotek.

Material för korrespondensstudier, inklusive själva korrespondenskurserna, föreslås utlandsskolnämnden kostnadsfritt kunna tillställa de elever som är hänvisade att studera med hjälp av korrespondenskurser. Korrespondensundervisning bör enligt utredningen främst komma i fråga för högstadie- och gymnasieelever men även — då elevunderlaget inte möjliggör utsändande av svensk lärare — för låg- och mellanstadieelever. Statsbidrag föreslås utgå till lärarlön för handledare vid korrespondensundervisning. Föräldrarna förutsätts i vissa fall kunna handleda sina barn vid korrespondensundervisningen. Utredningen föreslår, att instruktioner utarbetas för sådana föräldrar.

Statsbidrag föreslås även kunna utgå till internationell skola, vid vilken svenska elever undervisas, under förutsättning att viss undervisning meddelas i svenska språket och i samhällsorienterande ämnen med anknytning till Sverige, att skolans allmänna arbete och kursplaner väsentligen motsvarar den svenska grund-

skolans, att den fostran som ges i skolan i väsentliga stycken överensstämmer med de principer för den obligatoriska undervisningen som gäller för den svenska grundskolan, att skolan väsentligen uppfyller de villkor som i övrigt ställs på svensk utlandsskola, att skolan är beredd att ta emot alla svenska elever i ifrågakommande åldrar som söker inträde och att för icke-svenska elever ekonomiskt vederlag för undervisningen utgår till huvudmannen från annan än svensk skolmyndighet med ett belopp per sådan elev räknat som lägst motsvarar det svenska statsbidraget delat med antalet svenska elever. Bidraget till lärarlöner bör utgå genom att svenska lärare utsänds på samma sätt som till de svenska utlandsskolorna av utlandsskolnämnden, som även betalar deras löner. Utlandsskolnämnden föreslås övervaka, att den ekonomiska insatsen från svensk sida icke överstiger vad som är skäligt med hänsyn till inslaget av svenska elever. Till lokaler skall statsbidrag kunna utgå efter utlandsskolnämndens bedömande. Svenska läroböcker skall kunna utsändas till skolan och i den mån utländska läroböcker kommer till användning skall statsbidrag även kunna utgå till dessa. Statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel, förbrukningsmateriel, skolskjutsar, skolmåltider, skolhälsovård och skolbibliotek föreslås kunna utgå i relation till antalet svenska elever vid skolan.

Statsbidrag beräknas även under vissa villkor kunna utgå till skola som anordnas av internordisk huvudman. Om undervisningen i sådan skola sker på ett nordiskt språk anses det emellertid att eleverna på grund av de stora likheterna mellan de nordiska språken löper risk att sammanblanda dessa. Även om eleverna vid en internationell skola är av enbart svenskt, finskt, danskt och norskt ursprung synes det enligt utredningen från denna synpunkt vara mera förmånligt för elevernas utveckling om de som huvudsakligt undervisningsspråk får använda ett av de stora världsspråken, medan de undervisas i sitt eget nationella språk under de »nationella» timmarna.

Utredningen föreslår vidare i fråga om nordiskt samarbete, att huvudman för svensk utlandsskola skall vara skyldig att, på samma villkor som gäller för utlandssvenskar, även ta emot barn till medborgare i annat nordiskt land och att svensk utlandsskola skall kunna tjäna som organisatorisk och lokalmässig bas för stödundervisning i annat nordiskt modersmål. Utredningen förutsätter att full reciprocitet skall råda beträffande de förmåner som från svensk sida beviljas andra nordiska länder.

2.2.3 Kostnader

Utredningen räknar med att det på ungefär 15 orter finns tillräckligt elevunderlag för inrättande av svensk utlandsskola. Kostnaderna för statligt stöd till ifrågavarande skolor enligt utredningens förslag beräknas till ca 1,7 milj. kr.

Om antalet utlandssvenska barn på en ort är så lågt att utlandsskola ej kan inrättas, skall enligt utredningens förslag handledd korrespondensundervisning eller — under förutsättning att antalet elever är minst sex — undervisning i grupp i stället få anordnas utan att verksamheten får karaktären av en officiell svensk skola.

Utredningen finner det svårt att bedöma i vilken omfattning undervisning i grupp eller handledd korrespondensundervisning kommer att kunna anordnas. Anordnande av undervisning i grupp på de orter, där utlandsskola nu finns men elevantalet är för lågt för att utlandsskola enligt utredningens förslag skall kunna inrättas, beräknas kosta ca 250 000 kr.

Utredningen räknar med att det vid ungefär tio utlandsskolor kommer att finnas underlag för anordnande av förskoleverksamhet. Kostnaderna härför beräknas till ungefär 250 000 kr.

Vid ett genomförande av utredningens förslag under budgetåret 1967/68 har utredningen för detta budgetår totalt räknat med ett medelsbehov av — enligt 1965 års kostnadsläge — 2,2 milj. kr. för driftkostnader för utlandsskolväsendet.

Utredningen räknar beträffande de därpå följande åren med att det av utredningen föreslagna ökade statliga stödet till utlandsskolorganisationen kommer att medföra såväl en ökning av elevantalet vid befintliga utlandsskolor som en ökning av antalet utlandsskolor. Vid oförändrat antal utlandsskolor bör enligt utredningen för budgetåret 1970/71 beräknas ett medelsbehov av 2,6 milj. kr. för utlandsskolorganisationen. Nya utlandsskolor antas under tiden fram till budgetåret 1970/71 kunna upprättas på högst tio nya orter. Kostnaderna för en dylik utökning av utlandsskolorganisationen skulle uppgå till närmare 1 milj. kr. Under angivna antaganden räknar utredningen sålunda för budgetåret 1970/71 med ett maximalt medelsbehov av 3,6 milj. kr. för driftkostnader för utlandsskolorganisationen.

Beträffande medelsbehovet för investeringar förutsätter utredningen att lokalbehovet för utlandsskolorna för de närmaste åren i huvudsak skall kunna tillgodoses genom förhyrning av lokaler.

För utlandsskolnämnden räknar utredningen med ett årligt medelsbehov av 90 000 kr. till avlöningar och 30 000 kr. till omkostnader. För budgetåret 1967/68 räknar utredningen dessutom med ett medelsbehov av 8 000 kr. för engångsanskaffning av kontorsinventarier och annan utrustning.

2.3 Remissyttranden

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till den generösa tolkning av begreppet *utlandssvensk*, som utredningen förordar. *Centrala studiehjälpsnämnden* finner det emellertid inte motiverat att erbjuda skolförmåner och studiesocialt stöd åt sådana tidigare svenska medborgare, som av eget initiativ lämnat Sverige i avsikt att kvarstanna i utlandet.

Remissinstanserna ansluter sig allmänt till utredningens principiella utgångspunkt att en ändring av villkoren för och omfattningen av statsbidragen till utlandsskolorna är motiverad för att förbättra de utlandssvenska barnens möjligheter till skolgång utomlands och i flera yttranden fram-

hävs behovet av åtgärder på ifrågavarande område. *Skolöverstyrelsen* förklarar t. ex. att det är överstyrelsens bestämda uppfattning att en ökad ekonomisk insats är oundgängligen nödvändig för att undervisningen vid utlandsskolorna skall komma i nivå med motsvarande undervisning i Sverige.

Förslaget att ett särskilt organ, *utlandsskolnämnden*, skall inrättas avstyrks av *skolöverstyrelsen*, *skolnämnden för Stockholms stad och Stockholms län* samt *länskolnämnderna i Malmöhus, Södermanlands och Västmanlands län*. Andra remissinstanser, däribland *medicinalstyrelsen*, *SIDA*, *centrala studiehjälpsnämnden*, *Svenska stadsförbundet* och *LR* tillstyrker förslaget. *Skolöverstyrelsen* anför bl. a., att ett särskilt organ med ifrågavarande begränsade arbetsuppgifter kunde bli isolerat från det svenska skolväsendet i övrigt. Vidare finner överstyrelsen att den föreslagna nämnden inte skulle få den förmåga att möta variationer i arbetets art och omfattning vilka med säkerhet kommer att uppstå. Överstyrelsen förordar att arbetsuppgifterna rörande utlandsskolväsendet, som överstyrelsen finner vara en statlig angelägenhet av rikskaraktär, anförtros överstyrelsen i egenskap av den myndighet som förfogar över erforderlig expertis och har översikt angående utvecklingen och planeringen på skolans område.

Kravet att *elevunderlaget* för inrättande av utlandsskola skall uppgå till tolv elever anses av ett flertal remissinstanser, däribland *SIDA* samt *länskolnämnderna i Gotlands, Hallands, Västmanlands och Jämtlands län*, vara alltför strängt. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker emellertid förslaget och *statskontoret* finner det väl motiverat att skärpa villkoren för inrättande av svensk utlandsskola.

Beträffande förslaget att *svensk förskola* skall kunna inrättas utomlands förutsätter *skolöverstyrelsen*, att någon ovillkorlig rätt att anordna sådan icke skall föreligga vid ett visst minimiantal elever utan att frågan bör prövas från fall till fall.

Remissinstanserna instämmer allmänt i utredningens uppfattning att det är viktigt att *lära r p e r s o n a l e n* är av god kvalitet och besitter tillräcklig erfarenhet för att undervisningen vid de svenska utlandsskolorna i möjligaste mån skall kvalitativt motsvara den som ges vid skola i Sverige. *Skolöverstyrelsen* anser det emellertid från principiella synpunkter diskutabelt om lärarna bör vara statligt anställda och ifrågasätter om inte en statlig reglering av löneförmånerna förenad med föreskrifter rörande behörighet, sociala förmåner m. m. vore lämpligare. Även *yrkesutbildningsberedningen* anför kritiska synpunkter mot förslaget om statlig anställningsform för utlandslärarna.

Bland remissinstanserna råder delade meningar angående hur lång tid förordnande som utlandslärare bör omfatta. *TCO* och *LR* förordar längre och fastare förordnande medan *SIDA* anser, att perioder om två år och sammanlagt högst fyra år erfarenhetsmässigt är lämpliga. *Skolöverstyrelsen* förordar att förordnande skall meddelas tills vidare för viss tid. *Svenska skolföreningen i London*, *Svenska Sofiaförsamlingen i Paris*, *Svenska missionsförbundet* och *Filadelfiaförsamlingen i Stockholm* föreslår att förordnandets längd skall bestämmas från fall till fall.

Beträffande *läroböcker* förordar *LR* att utlandsskolorna med hänsyn till

de speciella förhållandena skall ha viss frihet att välja andra böcker än dem som används i hemlandets undervisning.

Centrala studiehjälpsnämnden upplyser med anledning av utredningens förslag om statsbidrag till elevhem att *studiehjälp* kan utgå för elevs skolgång utomlands och ifrågasätter om inte ett särskilt undervisningsbidrag bör kunna utgå för studier på grundskolenivå utomlands.

Medicinalstyrelsen tillstyrker förslaget angående *skolhälsovård* medan *skolöverstyrelsen* ifrågasätter om inte hälsokontrollen bättre kan ske genom läkarundersökning av skolläkaren på framställning av föräldrarna i det individuella fallet. Överstyrelsen anser, att en skolsköterska bör knytas till varje svensk utlandsskola för viss tjänstgöring eftersom blott kontaktmöjligheter med en sådan inte är tillfyllest.

Beträffande utredningens förslag angående svensk undervisning utomlands utanför den egentliga skolorganisationen har remissinstanserna i allmänhet inte något att erinra.

SIDA och *TCO* betonar behovet av *korrespondensundervisning*. *Skolöverstyrelsen* utgår från att elever på högstadiet i första hand får sin undervisning vid skolor i hemlandet och framhåller, att korrespondensundervisning ensidigt tillämpad inte kan ersätta en vanlig skola även om elever på nämnda stadium kan tillgodogöra sig kunskaper och färdigheter genom handledd korrespondensundervisning. Överstyrelsen är ännu mer tveksam beträffande förslaget rörande korrespondensundervisning även för elever på grundskolans låg- och mellanstadier samt påpekar, att erfarenhet därav i princip saknas i Sverige och att inte heller något material finns utarbetat.

2.4 Departementschefen

1964 års utlands- och internatskoleutredning har framfört olika förslag för att förbättra utbildningsmöjligheterna för utlandssvenska barn samt andra barn med behov av skolinackordering. Förslag har också framförts angående undervisning av språkliga och religiösa minoriteter i Sverige.

I likhet med utredningen finner jag det angeläget att utbildningsmöjligheterna för de utlandssvenska barnen förbättras. Enligt min mening bör därvid såsom en första åtgärd vidtas förbättringar av möjligheterna till svensk undervisning utomlands.

Då det gäller att avgöra om någon skall ha rätt att erhålla svensk undervisning bör som utredningen föreslagit en generös tolkning tillämpas av begreppet *utlandssvensk*. Rätt till svensk undervisning bör kunna komma i fråga även för den som ej är svensk medborgare. Svensk utlandsskola bör dock endast inrättas på plats där det finns utlandssvenskar med reell anknytning till Sverige.

Svensk undervisning för svenska barn i utlandet bör få anordnas i form av svensk grundskola (svensk utlandsskola), kompletterande svensk undervisning åt svenska barn som går i utländska skolor samt korrespondensundervisning eller undervisning inom internationell skola.

Utredningen har föreslagit att en särskild utlandsskolan ämnad skall inrättas för ledning och tillsyn av undervisningen för utlandssvenska barn. Förslaget har kritiserats av bl. a. skolöverstyrelsen, som anser att ett organ med så begränsade arbetsuppgifter kan bli isolerat från det svenska skolväsendet i övrigt. Eftersom utlandsskolväsendet är en statlig angelägenhet av rikskaraktär bör enligt överstyrelsen arbetsuppgifterna anförtros åt den centrala skolmyndigheten. Jag delar överstyrelsens uppfattning och föreslår alltså att dessa uppgifter skall ankomma på skolöverstyrelsen.

Svensk utlandsskola bör normalt få inrättas om antalet barn på låg- och mellanstadiet är lägst tolv. Frågan om det skall finnas en eller flera lärartjänster får prövas med hänsyn till elevernas fördelning på dessa stadier. Jag räknar med att två lärare endast skall anställas om det finns minst sex elever på vardera låg- och mellanstadiet och att fler än två lärare endast i undantagsfall skall komma i fråga.

Även om antalet barn är mindre än tolv, dock lägst sju, bör efter närmare prövning av omständigheterna svensk utlandsskola liksom hittills kunna få inrättas. Prövningen bör bl. a. inbegripa en bedömning av om det med hänsyn till förekomsten av andra skolor av god standard kan vara lämpligare att i stället för svensk utlandsskola endast anordna kompletterande svensk undervisning. Fråga om bibehållande av statsbidrag till svensk utlandsskola bör prövas enligt hittills tillämpade riktlinjer.

Undervisning på högstadiet i svensk utlandsskola bör förekomma endast i undantagsfall och efter prövning i varje särskilt fall.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att meddela föreskrifter angående huvudmannaskap och styrelse för svensk utlandsskola. I fråga om huvudmannaskap godtar jag i huvudsak utredningens förslag.

Kompletterande svensk undervisning för elever som går i utländska skolor kan vara en lämplig lösning på orter där på grund av otillräckligt antal elever svensk utlandsskola ej kan inrättas eller undervisning ej meddelas på det aktuella stadiet. Efter särskild prövning av skolöverstyrelsen bör statsbidrag kunna utgå för lärarledd kompletterande undervisning. Jag räknar därvid med att den kompletterande undervisningen skall meddelas av lärare vid svensk utlandsskola eller annan lämplig person på orten. Icke lärarledd kompletterande undervisning bör kunna komma i fråga för varje utlandssvensk elev. För kompletterande undervisning bör fri undervisningsmateriel tillhandahållas enligt vad skolöverstyrelsen bestämmer.

På ort där det finns en svensk utlandsskola bör statsbidrag normalt ej utgå för lärarledd kompletterande undervisning på samma stadium. På grund av särskilda omständigheter, t. ex. stora avstånd kan det emellertid i undantagsfall vara moti-

verat att statsbidrag utgår till olika former av svensk undervisning på samma ort och stadium.

Korrespondensundervisning bör på låg- och mellanstadiet kunna komma i fråga som en form av kompletterande undervisning. Däremot torde korrespondensundervisning ej kunna ersätta skolgång på låg- och mellanstadiet. På högstadiet och på gymnasialt stadium bör korrespondensundervisning få anordnas dels som en form av kompletterande undervisning, dels som ersättning för skolgång på detta stadium.

Utredningen föreslår, att statsbidrag under vissa förutsättningar skall kunna utgå även till internationell skola. Jag finner det lämpligt att statsbidrag skall kunna utgå för undervisning av utlandssvenska barn vid internationell skola. Kungl. Maj:t bör äga att efter en bedömning av omständigheterna i varje särskilt fall besluta om statsbidrag till sådan skola.

Huvudman för svensk utlandsskola bör som utredningen föreslagit vara skyldig att, på samma villkor som gäller för utlandssvenskar i skolan ta emot barn till medborgare i annat nordiskt land. Jag biträder också förslaget att statsbidrag under vissa villkor skall kunna utgå till skola som anordnas av internordisk huvudman.

Utredningen föreslår att förskoleverksamhet med statsbidrag skall kunna anordnas om barnantalet beräknas bli minst åtta. Jag är inte beredd att nu tillstyrka detta förslag. Frågan om statsbidrag bör utgå till förskoleverksamhet torde få tas upp på nytt om det exempelvis på grund av skolpliktsbestämmelser utomlands skulle uppstå behov av att anordna undervisning på förskolestadiet.

Utredningen anser det viktigt att lärarpersonalen är duglig och besitter tillräcklig erfarenhet för att undervisningen vid de svenska utlandsskolorna i möjligaste mån skall kvalitativt motsvara den som ges i Sverige. För att tillräckligt kvalificerade lärare skall kunna anställas föreslår utredningen att lärarna vid svenska utlandsskolor skall vara statligt anställda. Några remissinstanser, däribland skolöverstyrelsen och yrkesutbildningsberedningen, ställer sig tveksamma till detta förslag.

Även jag är tveksam beträffande lämpligheten av statlig anställningsform. Syftet att underlätta rekryteringen av lärare kan tillgodoses genom en förbättring av statsbidraget till lärarlöner samt föreskrifter rörande tjänstetillsättning och tjänstgöringens tillgodoräknande i merit- och pensionshänseende. Jag föreslår därför att lärarna vid de svenska utlandsskolorna liksom hittills skall vara anställda av huvudmännen för skolorna. För att dessa skall kunna erbjuda löner av samma storlek som i Sverige föreslår jag att till svensk utlandsskola skall utgå statsbidrag till lärarlöner med schablonbelopp motsvarande lönen enligt näst högsta löneklassen i ortsgrupp 5 i lönegrad som gäller för tjänst för folk- resp. småskollärare i Sverige, dock högst med belopp motsvarande de faktiska lönekostnaderna. För kompletterande undervisning och handledd korrespondensundervisning bör stats-

bidrag utgå med schablonbelopp anknutet till kostnad för timarvode för motsvarande undervisning i Sverige.

Tjänstgöring vid svensk utlandsskola bör i merit hänseende jämställas med tjänstgöring vid grundskola i Sverige. Jag förutsätter även att lärare vid svensk utlandsskola skall beredas pensionsrätt enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente. Kostnaderna härför bör täckas genom statsbidrag i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver. Den avsedda pensionsregleringen medför behov av vissa ändringar i pensionsreglementet. Frågan bör därför underställas riksdagen i ett senare sammanhang.

Kostnaderna för statsbidrag till lärarlöner i enlighet med vad jag nu förordat kan beräknas till närmare 1,5 milj. kr., vilket är ca 900 000 kr. mer än vad som beräknats för statsbidrag till de svenska utlandsskolorna för innevarande budgetår.

Jag biträder utredningens förslag att i fråga om behörighet till tjänst vid svensk utlandsskola samma villkor skall gälla som vid svenska grundskolor. Jag räknar emellertid med att en friare dispensgivning skall kunna tillämpas. Frågan om i vilken utsträckning dispens övergångsvis skall meddelas för nu anställda lärare bör prövas av skolöverstyrelsen.

Arbetsuppgifterna för lärare vid svensk utlandsskola bör i princip vara desamma som för lärare vid skolor i Sverige. Som utredningen föreslagit bör emellertid lärare vara skyldig att undervisa även på annat stadium eller i ämne som inte ingår i tjänsten men där vederbörande kan anses ha förutsättningar att undervisa.

Som villkor för statsbidrag till svensk utlandsskola bör gälla att lärartjänst ledigförklaras och tillsätts efter samma principer som gäller för motsvarande lärartjänst i Sverige. Jag föreslår att ledigförklarandet av tjänsterna skall ombesörjas av skolöverstyrelsen. Tjänst bör emellertid tillsättas av skolans styrelse. Beslut om tillsättning av tjänst bör kunna överklagas hos skolöverstyrelsen.

I enlighet med utredningens förslag bör förordnande som lärare vid svensk utlandsskola meddelas för en tid av högst tre år. Efter denna tid bör läraren kunna få ett nytt lika långt förordnande.

Till rese- och flyttkostnader vid till- och frånträde av tjänst vid svensk utlandsskola föreslår jag att statsbidrag får utgå med skäligt belopp och i den ordning Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen föreskriver. Jag räknar för budgetåret 1968/69 med ett medelsbehov för ändamålet av ca 90 000 kr.

Om synnerliga skäl föreligger bör statsbidrag kunna utgå till lokalkostnader. Kungl. Maj:t bör även kunna besluta om bidrag till elevhem vid svensk utlandsskola. Statsbidrag till kostnader för anskaffande av skol- och elevhemslokaler bör belasta investeringsramen för byggnadsarbeten vid grundskolan och gymnasiala skolor.

Förslaget att skolöverstyrelsen skall fastställa läroboksförteckning för utlandsskolorna samt skicka ut läroböcker och annan undervisnings-

materiel, t. ex. korrespondensmateriel, kostnadsfritt biträder jag. Kostnaderna härför beräknar jag till ca 50 000 kr. för budgetåret 1968/69.

Bidrag bör även kunna utgå till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel. För budgetåret 1968/69 räknar jag med ett medelsbehov av högst 150 000 kr. för bidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel.

Utredningens förslag om statsbidrag till skolmåltider, skolskjutsar och skolhälsovård är jag däremot ej beredd att tillstyrka. Som villkor för statsbidrag till svensk utlandsskola bör emellertid gälla att huvudmannen anordnar tillfredsställande skolhälsovård.

De i förhållande till vad som utgår i statsbidrag enligt nuvarande bestämmelser sammanlagda merkostnaderna för genomförande av här framlagda förslag angående svensk undervisning i utlandet beräknar jag till 1 250 000 kr., varav ca 900 000 kr. för lärarlöner och ca 350 000 kr. för övriga ändamål. Medel för ifrågavarande förslag har i prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 168) beräknats under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m., ur vilket anslag större delen av kostnaderna bör bestridas. Skolöverstyrelsens medelsbehov för ledning och tillsyn av undervisningen för utlandssvenskars barn bör emellertid bestridas ur överstyrelsens anslag till avlöningar och omkostnader. Eftersom dessa anslag är förslagsvis betecknade erfordras inte någon uppräknings av anslagen med anledning härav. Eventuella bidrag för uppförande av skol- eller elevhemslokaler bör bestridas ur anslaget Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

besluta att fr. o. m. den 1 juli 1968 statsunderstöd får utgå till svensk undervisning i utlandet enligt av mig angivna grunder och riktlinjer.

3. Inackordering i Sverige av vissa elevgrupper

3.1 Skolinackorderingsverksamhetens nuvarande omfattning

Enligt uppgifter, som utredningen inhämtat från länskolnämnderna och landstingen, fanns höstterminen 1965 664 platser vid elevhem avsedda för elever vid obligatoriska skolor, 614 platser vid elevhem avsedda för elever vid gymnasier och 11 438 platser vid elevhem avsedda för elever vid yrkesskolor. I dessa siffror ingår inte platser vid elevhem knutna till internatskolor. Elevhemmen för elever i den obligatoriska skolans åldrar är huvudsakligen lokaliserade till glesbygder.

Vid internatskolorna fanns läsåret 1965/66 1 257 internatelever på grundskolestadiet och 1 043 elever på gymnasiestadiet.

Centrala studiehjäpsnämnden har räknat med att vid denna tid ca 35 000 elever i gymnasiala skolor var inackorderade. Omkring 22 000 elever vid gymnasiala skolor skulle alltså enligt dessa uppgifter ha varit inackorderade i privatfamiljer eller bostad självständigt i uthyrningsrum eller i egna lägenheter på annan ort än föräldrarna.

Elevhem för elever vid det allmänna skolväsendet drivs i Sverige dels av kommunerna (framför allt elevhem vid det obligatoriska skolväsendet), dels av landstingen (framför allt elevhem vid gymnasiala skolor), dels av stiftelser (framför allt då hemmet främst är avsett för särskilda grupper av ungdomar eller har till ändamål att fostra ungdomen i en viss riktning).

Ett stort antal elevhem finns vid yrkesskolor. Dessa hem är av delvis annan karaktär än elevhemmen för motsvarande stadier av den allmänna skolan. De drivs främst av landstingen i anslutning till centrala yrkesskolor eller andra yrkesskolor, men även i anslutning till enskilda yrkesskolor (företagsskolor) finns elevhem inrättade. Även staten driver elevhem i anslutning till vissa statliga yrkesutbildningsanstalter såsom lantbruks- och skogsskolor, riksyrkesskolor och sjuksköterskeskolor. Ett fåtal elevhem finns i anslutning till yrkesskolor med hushållningssällskap som huvudman.

Tillsynen av eleverna är betydligt mindre intensiv vid elevhemmen än vid internatskolorna och personaltätheten väsentligt lägre. Vid internatskolorna är det vanligt att såväl föreståndare som biträdande föreståndare finns för ett hem på 30—35 elever, medan vid elevhemmen vid gymnasiala skolor oftast endast en föreståndare finns för samma antal elever och ibland t. o. m. en föreståndare för ett dubbelhem med sammanlagt närmare 60 elever. Vid yrkesskolhemmen är personaltätheten ännu lägre, så att exempelvis ett gift föreståndarpar kan få svara för ett elevhem med tillsammans 180 elever.

Till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår statsbidrag enligt kungörelsen den 15 maj 1936 (nr 202) angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning, kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 594) angående statsbidrag till skolhem för lärlingar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1967: 471) samt kungörelsen den 31 maj 1957 (nr 480) om statsbidrag till yrkesskolor (ändrad senast 1967: 822). Statsbidrag utgår för uppförande av såväl elevhem för elever vid kommunala skolor som elevhem knutna till privata internatskolor. Gäller det elevhem för det obligatoriska skolväsendet eller elevhem vid internatskola bestäms bidraget från fall till fall. För uppförande av elevhem vid yrkesskola utgår statsbidrag med hälften av kostnaderna. Bidraget till övriga elevhem utgår med 75 % av de verkliga kostnaderna med möjlighet för Kungl. Maj:t att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 %.

Enligt kungörelsen den 19 december 1958 (nr 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt 1962: 478, senast ändrad 1967: 823) samt kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 594) angående statsbidrag till skolhem för lärlingar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem

utgår även statsbidrag till kostnader för avlönande av föreståndare vid sådant skolehem.

Till skolverksamheten vid de internatskolor, för vilka privatskolstadgan den 26 april 1967 (nr 270) gäller, utgår statsbidrag enligt kungörelsen den 23 april 1964 (nr 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (ändrad senast 1967: 172) med 60 % av ett bidragsunderlag, omfattande kostnader för avlöning, sjukförsäkringsavgifter m. m. för rektor, studierektor och lärare. Efter ansökan hos Kungl. Maj:t kan skola erhålla ytterligare statsbidrag. Bidragen till samtliga här avsedda privatskolor får dock sammanlagt inte överstiga 78 % av skolornas sammanlagda bidragsunderlag.

Till vissa andra internatskolor utgår statsbidrag med 6: 50 kr. per elev och dag av läsåret. Till Grännaskolan utgår statsbidrag med ett av riksdagen för budgetåret 1967/68 beslutat belopp av 350 000 kr.

3.2 .Utredningens förslag

3.2.1 Behov av skolinackordering

Utredningens överväganden begränsar sig i enlighet med direktiven till att avse utlandssvenska barn, elever med behov av miljöbyte och glesbygdsungdom. De utlandssvenska barnens möjligheter till skolgång i Sverige har särskilt beaktats.

Utredningen har funnit att privat inackordering oftast är en god lösning för mellanstadiebarn och i synnerhet för lågstadiebarn. Så snart eleverna nått högstadieåldern anses dock inackordering i elevhem eller i en internatskola vara likvärdiga alternativ. Utredningens förslag avser främst åtgärder beträffande elevhem och internatskolor. Några direkta åtgärder för att förbättra eller standardisera inackordering i privata familjer föreslås däremot ej.

Utredningen föreslår emellertid, att utlandsskolnämnden skall söka upprätta en översikt av antalet på skolorter tillgängliga privata inackorderingsplatser. En sådan inventering skulle göra det möjligt för utlandsskolnämnden att tjäna som förmedlingsbyrå. Dessutom erhålls en överblick över hur stor del av inackorderingsbehovet som lämpligen kan tillgodoses genom privat inackordering.

Utlandsskolnämnden föreslås i samarbete med berörda organ svara för planeringen av den nödvändiga utbyggnaden av internatskole- och elevhemsväsendet till den del den avser att tillgodose de utlandssvenska elevernas behov samt även delta i den regionala planeringen för elevhem, avsedda för glesbygds- och miljöelever i gymnasiala skolformer. Avsikten är att de utlandssvenska barnens intressen skall bli beaktade även i dessa sammanhang, dels genom att de regionala hemmen om möjligt placeras på orter som är lättillgängliga för utlandssvenska föräldrar, dels genom att hemmen dimensioneras för att även kunna ta emot ett inslag av utlandssvenska barn.

Elever i grundskolan och andra skolpliktiga elever har rätt att få sin inackordering organiserad genom kommunens försorg. Utredningen finner det naturligt att kommun även skall vara skyldig att anordna inackorderingsmöjligheter för barn

och ungdom, som enligt den centrala och regionala gymnasieplaneringen skall gå i kommunens gymnasiala skola men har mer än 45 minuters resväg till skolan.

Glesbygdselever bör enligt utredningen fullgöra skolgången i den skola, till vilkens elevområde de hör, samt inackorderas privat eller i elevhem. Utlandssvenska elever, som saknar regional anknytning, anser utredningen som regel böra placeras i internatskolor eller i elevhem av rikskaraktär. I fråga om elever med dokumenterat behov av miljöbyte måste valet mellan placering i den regionala skolan med dess elevhem, i en internatskola eller i ett elevhem av rikskaraktär bero på de omständigheter som konstituerar inackorderingsbehovet.

Elevhemmen vid internatskolorna har som tidigare nämnts genomgående en högre personaltäthet än elevhem knutna till det allmänna skolväsendet. Lokalmässigt är de sistnämnda elevhemmen däremot i allmänhet mycket väl utrustade medan standarden i detta avseende är mycket varierande vid internatskolorna. För att utjämna kvaliteten mellan dessa båda skol- och inackorderingsformer finner utredningen att

a) statsbidraget för både skol- och elevhemsverksamheten vid de internatskolor som erfordras för att tillgodose ett verkligt behov av skolinackordering måste höjas så att det kommer i nivå med statsbidraget till de allmänna skolorna och till dessa knutna elevhem,

b) bidrag måste utgå till erforderliga reparationer och nybyggnader av internatskolornas undervisningslokaler och internatlokaler,

c) bidragen till nybyggnad och utvidgning måste väsentligen syfta till att alla statsunderstödda internatskolor på något längre sikt skall kunna ta emot lika många pojkar som flickor,

d) statsbidrag måste utgå till elevhemspersonal enligt samma principer vare sig elevhemmet är knutet till en internatskola, till en allmän skola eller till en yrkesskola,

e) personaltätheten måste vara densamma vid internatskolor och därmed jämförbara elevhem och att

f) likformiga bestämmelser måste gälla beträffande storleken av elevhemmen vid de olika skolformerna.

Enligt samstämmiga uppgifter från internatskolrektorerna bör en internatskolas internatdel inte omfatta mer än 300 och 400 elever. Om denna gräns överskrids kan rektor inte längre överblicka organisationen och ha den personliga kontakt med varje elev som är betydelsefull. Eftersom på högstadiet en organisation med tre paralleller är den minsta som utredningen finner acceptabel med hänsyn till elevernas möjligheter till fritt val mellan olika ämnen och kurser måste ett internat-högstadium vara dimensionerat för minst 225 elever. Om man vill bredda internatskolans åldersregister till att omfatta mer än tre årskullar av elever, ligger det därför närmast till hands att komplettera högstadiet med ett enkelt mellanstadium, dvs. 90 elever. Däremot kan ett högstadium vid internatskola normalt icke samorganiseras med ett gymnasium utan att skolan uppnår ett totalt elevantal som

överskrider vad som anses lämpligt för en internatskola. För att en internatskola med såväl högstadium som gymnasium skall kunna fungera tillfredsställande finner utredningen att ett samarbete måste organiseras med en skola utanför internatskolan och anger, att detta samarbete kan ske med den obligatoriska skolan i den kommun i vilken internatskolan är belägen eller med en näraliggande internatskola genom att den ena skolan tillhandahåller vissa valmöjligheter medan den andra svarar för de återstående. Undantag från eljest gällande minimiantal elever som villkor för inrättande av klass eller undervisningsgrupp finner utredningen böra kunna beviljas men föreslår dock inga generellt giltiga undantagsbestämmelser härvidlag utan förordar, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom i varje särskilt fall.

Beträffande det gymnasiala stadiet finner utredningen att varje internatskola bör kunna erbjuda gymnasial skolgång på de olika linjerna såväl inom gymnasiet som inom fackskolan och yrkesskolan och konstaterar, att om man vill undvika att öka elevantalet utöver vad som kan anses lämpligt, kan tillfredsställande valmöjligheter på det gymnasiala stadiet blott åstadkommas genom samverkan på sätt som föreslagits beträffande högstadiet.

Utredningen har gjort vissa beräkningar angående det väntade behovet av inackorderingsplatser på olika skolstadier. Med hänsyn till de många osäkra faktorer som ingår i beräkningen anser emellertid utredningen att dessa inte kan läggas till grund för förslag om den framtida dimensioneringen av internatskolorna. Utredningen anser också att beslut angående den framtida omfattningen av internatskolorganisationen bör anstå till dess erfarenheter vunnits under en period då internatskolor och elevhem framstått som jämbördiga alternativ. Utredningen framhåller emellertid att det ej finns anledning att inrätta någon ny internatskola på något skolstadium.

Utredningen anser, att i första hand Sigtuna humanistiska läroverk och Sigtuna-skolan har möjlighet att uppnå en sådan skolorganisation beträffande elevernas valmöjligheter, geografiskt läge m. m. som motsvarar utredningens krav. Nära dessa kommer Viggbyholmsskolan och Grännaskolan. Nämnda skolor föreslås i första hand skola tas i anspråk för att tillgodose behovet av internatplatser för utlandssvenska elever och andra elever med behov av inackordering. Skolorna kan erbjuda sammanlagt 969 platser. Om detta platsantal visar sig för litet skall även andra skolor kunna tas i anspråk. I första hand finner utredningen att skolorna i Lundsberg och Solbacka då kan komma i fråga.

För att tillgodose behovet av valmöjligheter mellan internatskola och elevhem särskilt med tanke på utlandssvenska elever föreslår utredningen, att tre elevhemsanläggningar med sammanlagt 180 platser uppförs. Dessa elevhem, som skall vara av rikskaraktär, föreslås få sådana personella resurser att de kan betraktas som likvärdiga alternativ till internatskolor när det gäller att tillgodose inackorderingsbehovet för sådana elever som mera permanent har sin bostad i elevhemmet. Varje hem om 30—40 elever föreslås förutom ekonomipersonal ha en föreståndare och en biträdande föreståndare med en veckotjänstgöring (om-

räknad) av 40 timmar vardera. Som chef för en hel elevhemsanläggning bör enligt utredningen även anställas en förste föreståndare. Vid större anläggningar räknar utredningen med att även heltidsanställd arbetsledare och viss deltidsanställd personal skall erfordras.

Elevhemmen avses i första hand skola ta emot utlandssvenska elever i gymnasial skola och på högstadiet men även stå öppna för ett lokalt klientel av glesbygds- elever och elever med dokumenterat behov av miljöbyte. För utlandssvenskarnas del anses det vara av betydelse att hemmen är belägna på inte alltför stort avstånd från internationella flygplatser, dvs. i trakten av Stockholm, Malmö och Göteborg. Vidare finner utredningen det angeläget att de inte förläggs till alltför små städer där skolorganisationen är ofullständig särskilt vad beträffar fack- och yrkesskolan och inte heller till städer som redan har stark press på utbildningsväsendet. Hemmen anses dock böra förläggas till städer som enligt nu förefintlig planering kommer att ha goda valmöjligheter inom de gymnasiala skolorna, helst även med årskurs 4 av teknisk linje.

Beträffande lokaliseringen av de tre elevhemmen anser utredningen, att det bör ankomma på skolöverstyrelsen att avgöra till vilka orter elevhemmen skall förläggas. Utredningen föreslår, att ett av dem skall förläggas till stockholmsregionen, ett till göteborgsregionen och slutligen det tredje till Skånes västkust. Elevhemmens kapacitet föreslås bli 30 elever, 90 elever resp. 60 elever.

Kostnaderna för att uppföra de av utredningen föreslagna tre elevhemmen beräknas till 5,8 milj. kr. Kostnaderna för statsbidrag beräknas i enlighet med gällande grunder för statsbidrag till uppförande av elevhem till ca 4,5 milj. kr.

3.2.2 Intagning av elever

Utredningen förklarar, att åtgärder av såväl organisatorisk och ekonomisk som pedagogisk art fordras för de utlandssvenska barn som av föräldrarna sänds hem till Sverige för skolgång. Utredningen framhåller behovet av information rörande möjligheterna till skolgång och inackordering samt föreslår att utlandsskolnämnden skall utarbeta informationsmaterial med allmänna upplysningar om de möjligheter till skolgång som står de utlandssvenska eleverna till buds liksom om de ekonomiska villkor som är förknippade med de olika alternativen. Utlandsskolnämnden föreslås dessutom stå till tjänst med enskild upplysning och rådgivning.

I fråga om intagning av utlandssvenska elever i svenska skolor anser utredningen, att de utlandssvenska eleverna, även om de gått i en svensk utlandsskola, inte kan behandlas på riktigt samma sätt som ungdomar som gått i skola i Sverige. De har ofta bakom sig en varierande skolgång och har kanske flyttat mellan olika länder, talat olika språk osv., vilket kan ha satt dem i en ogynnsammare studie-situation. Utredningen framhåller vidare, att den grupp det är fråga om är så liten att en tillämpning av en procentsats inom densamma kan medföra stora orättvisor. Utredningen föreslår därför, att elev som tillbringat de två senaste skolåren i svensk utlandsskola och där genomgått årskurs 9 skall tas in i gymnasium resp. fackskola,

om han uppfyller gällande behörighetskrav. Har eleven tillbringat något av de två senaste åren i utländsk eller internationell skola, som inte direkt kan jämföras med svensk utlandsskola, bör han enligt utredningen antas som extra elev på lämplig utbildningslinje. Intagningen bör således i detta fall inte göras definitiv på grund av osäkerheten angående elevens förkunskaper. Inom ett läsår skall dock kollegiet ta ställning till om han skall tas in i gymnasiet antingen i den önskade årskursen eller i klass av annan årskurs.

De utlandssvenska elever som har bristfälliga kunskaper i svenska eller andra ämnen föreslås få stödundervisning. Särskilda preparandkurser bör enligt utredningen även kunna anordnas. Utredningen anser vidare att som en förberedelse för övergången till svensk skola särskilda korrespondenskurser bör kunna komma till användning redan under utlandsvistelsen.

Det gymnasium som utlandssvensk elev sökt inträde vid föreslås i princip vara skyldigt att motta eleven. Ett mera betydande inslag av utlandssvenska gymnasiesökande vid ett gymnasium förutsätts kunna motivera att en extra klassavdelning inrättas.

Utredningen anser, att som allmänt villkor för att en internatskola på längre sikt skall vara berättigad att erhålla statsbidrag bör gälla att intagningen av elever i skolan sker enligt följande principer. Vid skolan bör i första hand tas in utlandssvenska elever till ett antal motsvarande upp till 60 % av skolans totala internatkapacitet. I andra hand bör elever med behov av miljöbyte tas in till ett sådant antal att de tillsammans med de utlandssvenska eleverna utgör minst 90 % av skolans internatkapacitet. Högst 10 % av eleverna skall få tas in såsom internatelever av internatskolans ledning efter eget bedömande bland elever med eller utan dokumenterat behov av skolinackordering. För att tas in i gymnasium eller fackskola skall de dock uppfylla gällande minimikrav för sådan intagning.

I fråga om barn med behov av miljöbyte föreslår utredningen att särskilt intyg rörande elevens behov av inackordering, utfärdat av psykiater eller behörig psykolog, skall bifogas ansökan om intagning.

Om 90 % av platserna i en internatskola inte tas i anspråk för utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte bör enligt utredningen återstående platser beläggas med glesbygdselever, som tas in efter betygspoäng.

Intagningen av utlandssvenska elever i internatskolor och elevhem föreslås skola ombesörjas av en central intagningsnämnd. Någon anledning att centralisera intagningen av hemmasvenska elever med behov av skolinackordering anser utredningen däremot inte föreligga.

3.2.3 Fördelningen av kostnaderna för skolinackordering och skolgång

Utredningen konstaterar, att det råder stora skillnader mellan kostnaderna för inackordering i familj, inackordering i elevhem och skolgång i internatskola. Enligt utredningens mening bör det ske en normalisering av kostnaderna för skolin-

ackordering. I de fall då det föreligger ett verkligt behov av skolinackordering bör elevernas avgifter för skolinackordering i elevhem eller i internatskola endast uppgå till ett belopp motsvarande kostnaderna för inackordering i familj. De kostnader som inte täcks av elevavgifter bör enligt utredningen i princip fördelas mellan stat och kommun.

I fråga om statsbidrag till skolinackordering föreslår utredningen, att till elevhem av rikskaraktär skall, oavsett om elevhemmet är knutet till det allmänna skolväsendet eller till internatskola, statsbidrag utgå med belopp motsvarande lönen för dels en tjänst som förste föreståndare, dels en tjänst som föreståndare och en tjänst som biträdande föreståndare för varje fullt 30-tal elever, dels ock en tjänst som föreståndare om överskjutande elevantal är minst 15. Till internatskola föreslås statsbidrag dessutom utgå med belopp motsvarande kostnaderna för skolläkare, skolsköterska och fritidsledare. Finns vid elevhemmet elever, som ej är utlandssvenskar eller i behov av miljöbyte, eller i fråga om internatskola elever som intagits enligt styrelsens bestämmande, skall enligt utredningen statsbidraget minskas i förhållande till antalet sådana elever.

Kostnaderna för statsbidrag till driftkostnader för de av utredningen föreslagna tre elevhemmen beräknas till ca 260 000 kr. per år.

Beträffande hemmasvenska grundskolelever åligger det i realiteten hemkommunen att svara för skolinackordering då behov därav föreligger. Utredningen finner det skäligt att föräldrar till utlandssvenska barn bereds möjlighet att placera sina barn i en svensk skola på såvitt möjligt samma villkor som hemmasvenska elever samt föreslår därför, att utlandssvensk grundskolelev skall kunna erhålla särskilt inackorderingsbidrag om 175 kr. per månad motsvarande summan av dels vanligt studiebidrag, dels inackorderingstillägg enligt studiehjälpsreglementet. Utredningen beräknar kostnaderna för detta inackorderingsbidrag till ca 0,6 milj. kr. för budgetåret 1967/68 och till ca 1 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Enligt studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964 (nr 402, ändrad 1967:302) utgår inackorderingstillägg till elever vid gymnasiala skolor som är i behov av inackordering. Beslut härom meddelas av den lokala skolstyrelsen. Några exakta regler för när behov av inackordering skall anses föreligga finns inte. Inackorderingstillägg skall dock endast i undantagsfall utgå till elev som är bosatt på skolorten. Vanligen torde krävas att restiden uppgår till minst $3/4$ —1 timme eller att avståndet mellan skola och hem är minst 40—50 km. Skolstyrelserna har möjlighet att ge inackorderingstillägg till elever som är inackorderade på grund av behov av miljöbyte, men utredningen finner det angeläget att i författning klart utsägs, att elever i behov av miljöbyte har samma rätt till inackorderingstillägg som elever med lång skolväg.

I fråga om kostnaderna för skolinackordering på gymnasiestadiet anser utredningen, att det allmänna bör bidra till de kostnader som är nödvändiga för att eleverna skall få den utbildning deras allmänna studieförutsättningar lämpar dem för. Eftersom kommunen normalt skall svara för de kostnader som dess invånare har för skolgång, antingen genom utgifter till det egna skolväsendet eller genom

ersättning till annan kommun dit en elev är hänvisad för skolgång, finner utredningen det naturligt att kommun även skall bidra till de kostnader som av en eller annan anledning är ett nödvändigt villkor för skolgången. För elever som har lång skolväg eller som saknar önskad utbildningslinje i hemortens skola samt för elever som på grund av dokumenterat behov av miljöbyte är hänvisade till inackordering bör därför enligt utredningen hemkommunen lämna ekonomiskt bidrag inte bara till skolgång utan även till inackordering. Då utlandssvenska elever ofta ej tillhör någon kommun föreslår utredningen att staten skall lämna motsvarande bidrag för dessa elever. Utredningen uppskattar kostnaderna för den föreslagna ersättningen för inackordering av utlandssvenska elever till ca 0,8 milj. kr. för budgetåret 1967/68 och till något över 1 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Föräldrarna — dock ej föräldrar till glesbygdselever i den obligatoriska skolan — beräknas av egna medel bidra med ett schablonbelopp som är så avpassat att det ungefär svarar mot kostnaden för barnen om de bor hemma.

Det ekonomiska ansvaret för elevhemmen åvilar huvudmannen som måste bära de eventuella kostnader som icke täcks av bidrag och avgifter.

Följande principskiss visar utredningens förslag till finansiering av verksamheten vid elevhem av rikskaraktär knutet till internatskola eller det allmänna skolväsendet.

Elevkategori	Ersättning betalas från — till			
	Föräldrar	Staten	Skolkommun eller annan huvudman	Hemkommun
Grundskola	1 575/år			
Utlandssvenska elever			Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	
Elever med dokumenterat behov av miljöbyte			Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	
Glesbygdselever			Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	
Gymnasial skola	900/år			
Utlandssvenska elever			Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	
Elever med dokumenterat behov av miljöbyte	900/år		Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	
Glesbygdselever	900/år		Statsbidrag Kommunal ers. 3 150/år Ev. rest	

Anm. Den ersättning från staten till föräldrarna som markerats för utlandssvenska elever avser det föreslagna särskilda inackorderingsbidraget till utlandssvensk elev. Beträffande de utlandssvenska eleverna beräknas den kommunala ersättningen även för själva undervisningen utbetalas av statsmedel. — I de fall då hemortskommun och skolkommun är densamma, utgår givetvis ingen kommunal ersättning. — De 900 kr. per år som utgår till föräldrarna till gymnasieelever avser det statliga inackorderingstillägget. Studiebidraget om 75 kr. per månad har icke markerats på skissen, eftersom det utgår till alla elever oavsett om de är inackorderade eller ej.

Beträffande kostnaderna för skolgång föreslår utredningen, att hemkommunen skall vara skyldig att för elev som går i internatskola på grund av dokumenterat behov av skolinackordering betala ett belopp motsvarande den kommunala ersättning som betalas för elev som går i annan kommuns skolväsen. För undervisning av utlandssvensk elev i internatskola eller i kommunal gymnasial skola föreslås statsbidrag utgå med belopp motsvarande den interkommunala ersättningen för skolgång i annan kommun.

Kostnaderna för detta statsbidrag uppskattas till ca 0,5 milj. kr. för budgetåret 1967/68 och till något över 1 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Till skolverksamheten vid de internatskolor, som tas i anspråk för utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte, föreslås statsbidrag kunna utgå med 100 % av kostnaderna för löner till rektor, skolledare och lärare med avdrag för det belopp som motsvarar inslaget av elever utan dokumenterat behov av skolinkordering. Till internatverksamheten vid dessa skolor föreslås statsbidrag utgå enligt samma principer som till elevhem vid det allmänna skolväsendet. Bidrag föreslås, som tidigare redovisats, kunna utgå även till kostnader för läkare, skol-sköterska och fritidsledare.

Statsbidrag enligt dessa grunder föreslås utgå till Sigtuna humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan och Grännaskolan.

Övriga internatskolor, som nu får statsbidrag enligt 1964 års kungörelse om statsbidrag till vissa privatskolor föreslås, i avvaktan på erfarenheter rörande behovet av internatskolplatser för nämnda elevkategorier få bibehållas vid oförändrad bidragsnivå under en övergångstid fram till den 1 juli 1972. De skolor som då ej överförs till det föreslagna nya statsbidragssystemet bör enligt utredningen ej längre få statsbidrag som internatskolor. Utredningen tar däremot ej ställning till frågan om statsbidrag bör utgå till skolorna som till externatskolor.

Utredningen föreslår, att övergången till de nya statsbidragsbestämmelserna skall ske, i fråga om statsbidrag till lärarlöner samt till kostnader för läkare, sjuksköterskor och fritidsledare på en gång fr. o. m. det första läsåret då skolan i fråga tillämpar de föreslagna intagningsbestämmelserna, och i fråga om bidrag till elevhem successivt årskurs för årskurs.

Statsbidraget till de fyra nyssnämnda skolor, som enligt utredningens bedömning i första hand bör tas i anspråk för utlandssvenska elever och elever med dokumenterat behov av miljöbyte skulle vid tillämpning fr. o. m. budgetåret 1967/68 av de föreslagna statsbidragsbestämmelserna enligt utredningens beräkningar öka med 2,9 milj. kr. nämnda budgetår samt med ytterligare 0,4 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1968/70.

Kostnaderna för överförande av Solbacka läroverk till privatskolanslaget beräknas till 370 000 kr.

Statsbidragskostnaderna beräknas öka med ytterligare ca 1,1 milj. kr. om även Solbacka läroverk och Lundsbergs skola infogas i den av utredningen föreslagna organisationen för undervisning av utlandssvenska elever och elever med dokumenterat behov av miljöbyte.

3.3 Remissyttranden

Med anledning av utredningens förslag i fråga om *i n t a g n i n g* av utlandssvenska elever i svenska skolor förklarar *skolöverstyrelsen*, att det bör ankomma på intagningsnämnden att med tillämpning av de regler som gäller för den s. k.

fria kvoten avgöra om eleven skall antas. Överstyrelsen finner det angeläget att de utlandssvenska eleverna inte kommer i någon särställning gentemot sina kamrater och bedömer systemet med antagning av den utlandssvenska eleven som extra elev såsom varken lämpligt eller nödvändigt. Andra remissinstanser, däribland *SIDA*, *LO* samt *länskolnämnderna i Kronobergs län och Gävleborgs län* tillstyrker däremot förslaget att utlandssvenska elever skall kunna antas som extra elever i gymnasiet.

Flera remissinstanser ställer sig kritiska mot utredningens förslag om uppförande av tre elevhem av rikskaraktär. *Socialstyrelsen* anser t. ex. att i första hand de resurser som redan finns tillgängliga bör utnyttjas. Styrelsen förklarar vidare att en spridning av elever i behov av miljöbyte ur många synpunkter kan vara lämpligare än ett sammanförande av dessa till särskilda elevhem och därmed också i viss omfattning till vissa skolor. Även *skolöverstyrelsen* finner det mindre lämpligt att elevhem avsedda endast för riksklientel inrättas. Enligt överstyrelsens uppfattning bör utlandssvenska elever liksom elever med behov av miljöbyte fördelas över fler hem, vid vars uppförande hänsyn även tas till andra elever med behov av inackordering. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* anser att endast ett elevhem för ifrågakvarande ändamål bör anordnas försöksvis tills vidare.

De remissinstanser som yttrat sig angående utredningens förslag rörande elevsammansättningen vid internatskolorna har i allmänhet uttalat farhågor beträffande inslaget av elever med behov av miljöbyte. *Skolöverstyrelsen* anser att det skulle vara olyckligt om internatskolorna nästan helt skulle bli belagda med utlandssvenska elever och elever med behov av miljöbyte. Enligt överstyrelsen bör skolorna vara skyldiga att motta även externatelever för att klientelet inte skall bli för ensidigt sammansatt. De av utredningen angivna procenttalen finner överstyrelsen tills vidare kunna godtas som ej alltför bindande i avvaktan på närmare erfarenheter. *Socialstyrelsen* förklarar, att inslaget av elever med behov av miljöbyte ej får bli alltför stort då internatskolans huvuduppgift att ge undervisning, vård m. m. för utlandssvenska barn därigenom försvåras. Styrelsen anser att en mera differentierad elevsammansättning är önskvärd från flera synpunkter.

Även *medicinalstyrelsen*, *yrkesutbildningsberedningen*, *LR*, *MR* och *Utlandssvenskarnas förening* uttrycker farhågor beträffande inslaget av elever med dokumenterat behov av miljöbyte. *SAF*, *Industriförbundet*, *Exportföreningen*, *Utlandssvenskarnas förening* och *De enskilda läroverkens förbund* förordar större frihet för internatskolorna att bestämma elevsammansättningen.

Utredningens bedömningar angående internatskolans väsendets framtida organisation kan enligt *skolöverstyrelsen* ligga till grund för beslut om hur organisationen inledningsvis kan ordnas. Överstyrelsen finner att Sigtuna humanistiska läroverk, Sigtunaskolan och Viggbyholmsskolan har goda förutsättningar att infogas i den nya ordningen för riksinternatskolor. Med tvekan ansluter sig överstyrelsen till utredningens förslag även beträffande Grännaskolan.

Skolöverstyrelsen tillstyrker, att statsbidrag till internatskolor skall kunna utgå till internatverksamheten enligt samma principer som till elevhem vid det

allmänna skolväsendet och till skolverksamheten efter i huvudsak samma principer som gäller för kommunala skolor. Överstyrelsen tillstyrker också förslaget att Solbacka läroverk skall få statsbidrag enligt samma grunder, som de skolor på vilka privatskolstadgan är tillämplig, samt understryker att statsbidrag till Lundsbergs skola, Solbacka läroverk och Fjellstedtska skolan bör utgå enligt dessa grunder så länge skolorna rekryterar tillräckligt antal elever.

Beträffande finansieringen av elevhem anser *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* att såväl anläggnings- som driftkostnader i huvudsak bör bäras av staten.

Centrala studiehjälpsnämnden delar utredningens uppfattning att särskilt stöd bör komma utlandssvenska föräldrar till del för att underlätta barnens studier i grundskola i Sverige. Anknytningen till det inackorderingstillägg som utgår enligt bestämmelserna i studiehjälpsreglementet med 100 kr. i månaden finner nämnden motiverat. Nämnden anser det däremot inte vara lika klart med den föreslagna anknytningen till studiebidraget. Hänsyn måste i detta sammanhang tas till gällande bestämmelser om de utlandssvenska barnens eventuella rätt till barnbidrag. Endast i den mån det utlandssvenska barnet inte är berättigat till barnbidrag bör enligt nämndens mening särskilt inackorderingsbidrag utgå med 175 kr. i månaden. Den dubbla förmånen med såväl barnbidrag som särskilt inackorderingstillägg med 175 kr. i månaden anser nämnden inte böra ifrågakomma.

3.4 Departementschefen

Utredningen har visat att ett flertal åtgärder kan vidtas för att underlätta skolgången för de utlandssvenska barn som behöver undervisning i Sverige samt andra elever i behov av skolinackordering.

Jag har tidigare föreslagit att skolöverstyrelsen skall svara för ledningen och tillsynen av undervisningen för utlandssvenska barn. Detta innebär bl. a. att utlandssvenska föräldrar skall kunna vända sig till skolöverstyrelsen för att få upplysningar om möjligheterna till skolgång och inackordering. Överstyrelsen bör därvid lämna inte endast mera allmän information utan också mera konkreta anvisningar om vilka åtgärder som skall vidtas av den som önskar erhålla plats vid skola i Sverige. Överstyrelsen bör även kunna lämna anvisningar om inackorderingsmöjligheter.

Utredningen framhåller beträffande olika inackorderingsformer i Sverige att låg- och mellanstadiebarn bör inackorderas i privata hem och högstadie- och gymnasieelever i privata hem, elevhem eller internatskolor.

Utlandssvenska barn som önskar gå i skola i Sverige är nu huvudsakligen hänvisade till skolgång i internatskola. För att tillgodose behovet av valmöjligheter mellan internatskola och elevhem särskilt med tanke på utlandssvenska elever föreslår utredningen att tre elevhem för ett riksklientel med sammanlagt 180 platser skall uppföras. Dessa elevhem, som skulle vara knutna till det allmänna skolväsendet, föreslås få särskilda personella resurser.

Jag finner det värdefullt om de utlandssvenska eleverna på detta sätt bereds tillfälle att få undervisning i det allmänna skolväsendet. Enligt min mening bör man emellertid därvid söka att tillgodose inackorderingsbehovet för utlandssvenska elever liksom för elever med behov av miljöbyte på så sätt att man vid vissa elevhem, avsedda att i första hand tillgodose inackorderingsbehovet inom regionerna, skapar resurser för att ta emot även sådana elever. Därvid bör man inte begränsa sig till endast tre orter utan räkna med fler, förslagsvis sex orter. Tills vidare bör planeringen kunna ske med utgångspunkt i den av utredningen förutsatta totala kapaciteten. Efter hand får bedömas om ytterligare utbyggnad av ifrågavarande inackorderingsresurser är motiverad. Det bör uppdras åt skolöverstyrelsen att avgöra på vilka orter sådana elevhem skall placeras. På dessa elevhem bör ställas särskilda krav i fråga om tillgång på personal. Statsbidrag bör med hänsyn härtill i princip utgå med belopp motsvarande lönekostnaderna för föreståndare och biträdande föreståndare. Det torde emellertid dröja något år innan dessa elevhem blir färdiga och jag räknar därför inte med några driftkostnader för elevhemmen för nästa budgetår. Frågan om statsbidrag för uppförande av elevhem ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om varvid även hänsyn kan tas till om elevhemmet till någon del avses vara av rikskaraktär.

Jag vill i detta sammanhang ta upp även frågan om de vuxenstuderandes behov av inackorderingsmöjligheter. Vuxenstuderande som behöver inackordering vid deltagande i muntliga kurser vid statens skolor för vuxna i Norrköping och Härnösand är att betrakta som riksklientel. Statsbidrag bör därför kunna utgå till uppförande av elevhem för vuxenstuderande med av Kungl. Maj:t fastställt belopp. Jag räknar med att kostnaderna för driften av sådant elevhem skall täckas av hyresavgifter som de studerande erlägger.

Utredningen förklarar, att antalet internatplatser för kvinnliga elever bör ökas och att det vid internatskolorna bör finnas lika många platser för flickor som för pojkar. Jag delar utredningens uppfattning. Det är en uppgift för skolöverstyrelsen att medverka till att åtgärder i detta syfte vidtas från huvudmännens sida.

Ansvar för den centrala planeringen av internatskolor och elevhem åvilar skolöverstyrelsen. Utredningen framhåller att de skolplanerande regionala myndigheterna bör ha skyldighet att planera för elevhem inom verksamhetsområdet. Jag delar utredningens uppfattning och anser att en sådan skyldighet följer av 3 § instruktionen den 3 december 1965 (nr 741) för länskolnämnderna (senast ändrad 1967: 824).

Utredningen föreslår vidare att kommun skall vara skyldig att anordna inackordering för elever som skall gå i kommunens gymnasiala skola men har mer än 45 minuters resväg. Jag är inte beredd att föreslå någon författningsändring i syfte att ålägga kommunerna denna skyldighet. Enligt 2 § b) skollagen den 6 juni 1962 (nr 319) skall varje kommun främja åtgärder i syfte att bereda barn och ungdom undervisning i yrkesskola, fackskola och gymnasium och jag förutsätter att gymnasiekommun medverkar till att lösa inackorderingsproblemen för elever med lång

skolväg. En annan lösning av frågan är i vissa fall en förbättrad skolskjutsservice.

Frågan om i vilken omfattning internatskolor eller elevhem erfordras för att tillgodose behovet av inackordering får bedömas efter hand med ledning av erfarenheter och efterfrågan.

Utredningen föreslår att Sigtuna humanistiska läroverk, Sigtunaskolan, Viggbyholmsskolan och Grännaskolan skall ges karaktär av riksinternatskolor med statsbidrag för undervisningen enligt i huvudsak samma grunder som till kommunala gymnasiala skolor och att Solbacka läroverk skall få statsbidrag enligt kungörelsen om statsbidrag till vissa privatskolor. I prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 197) har föredraganden förklarat sig f. n. icke kunna tillstyrka dessa förslag.

Jag vill i detta sammanhang anmäla frågan om ett internatgymnasium vid Osby samskola. Kungl. Maj:t bemyndigades genom beslut av 1962 års riksdag (prop. 1962: 1 bil. 10 s. 217, SU 8, rskr 8) att besluta om statsbidrag från anslaget Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk till ett internatgymnasium vid Osby samskola fr. o. m. det läsår, då den för externatelever från Osby köping med omnejd tillgängliga realskoledelen vid skolan började avvecklas med anledning av grundskolans framväxande i kommunen. Avvecklingen av realskolan vid samskolan påbörjas läsåret 1968/69. Osby samskola har på eget initiativ inrättat ett internatgymnasium vid skolan redan fr. o. m. innevarande läsår. Utredningen har inte funnit anledning att föreslå inrättande av någon ny internatskola på något skolstadium. Jag anser i likhet med bl. a. skolöverstyrelsen att det inte finns skäl att bevilja statsbidrag till ett internatgymnasium i Osby. Härtill kommer att placeringen av ett gymnasium i Osby med avsedd organisation på grund av den höga andelen externatelever vid skolan skulle få ogynnsamma konsekvenser för gymnasieplaneringen i regionen. Jag avser således inte föreslå Kungl. Maj:t att utnyttja det av riksdagen år 1962 givna bemyndigandet.

I fråga om intagning i gymnasiala skolor föreslår utredningen att utlandssvensk elev, som tillbringat de två sista åren i svensk utlandsskola, skall tas in i gymnasium om han uppfyller gällande behörighetskrav. Utlandssvensk elev som tillbringat de två senaste skolåren i annan skola utomlands än svensk utlandsskola eller godkänd internationell skola skall enligt utredningens förslag ha rätt att tas in som extra elev. Jag anser emellertid att någon absolut rätt till intagning i gymnasial skola inte bör föreligga. Det ankommer på intagningsnämnd att med tillämpning av gällande regler, bl. a. i fråga om intagning inom den s. k. fria kvoten, avgöra om elev skall tas in. Vid fastställande av den fria kvoten bör hänsyn tas till om utlandssvenska elever söker. Utlandssvensk elev bör i övrigt i fråga om rätt till intagning kunna jämföras med elev tillhörande elevområdet för det gymnasium till vilket han sökt. Sådana särskilda skäl som avses i 45 § första stycket skollagen torde nämligen i allmänhet få anses föreligga.

Särskilda stödåtgärder kan komma att behövas för att underlätta skolgången för elev som tidigare gått i utländsk skola. Kungl. Maj:t har genom beslut den 16 juni 1966 medgett att statsbidrag enligt 1958 års kungörelse om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet får beräknas för stödundervisning

inom det obligatoriska skolväsendet under högst sex veckotimmar per undervisningsgrupp för utländska eller statslösa elever samt svenska barn som intagits från utländska skolor. Skolöverstyrelsen har den 8 december 1966 meddelat närmare föreskrifter om sådan stödundervisning. Även i gymnasiet och fackskolan kan särskild stödundervisning anordnas enligt av skolöverstyrelsen den 22 mars 1967 utfärdade föreskrifter. Jag återkommer till frågan om särskilda stödåtgärder för ifrågasvarande elever vid min anmälan av frågor rörande inflyttade språkliga minoriteters skolgång.

Eftersom kommun enligt vad jag hör förordad kan bli skyldig att ta emot utlandssvensk elev föreslår jag, att statsbidrag för undervisning av sådan elev i kommunal grundskola eller kommunal gymnasial skola skall utgå med belopp motsvarande den interkommunala ersättning som utgår vid skolgång i annan kommun än hemkommun. Medelsbehovet härför beräknar jag till 100 000 kr.

För studerande vid gymnasiala skolor utgår enligt studiehjälpsreglementet i n a c k o r d e r i n g s t i l l ä g g med 100 kr. i månaden om den studerande är i behov av skolinackordering. Redan nu tillämpas förordningen den 4 juni 1964 (nr 400) om förlängt barnbidrag (ändrad 1965: 249) så att även utlandssvenska elever i årskurserna 6—9 av grundskolan som fullgör skolgång i Sverige får inackorderingstillägg enligt de i studiehjälpsreglementet angivna grunderna. dvs med samma belopp som för gymnasiala studier. Jag är ej beredd att nu föreslå en ytterligare utvidgning av tillämpningsområdet för detta tillägg.

Utredningens förslag om särskilt statsbidrag till internatskola för undervisning av utlandssvenska elever, om statsbidrag för elevhemspersonal vid riksinternatskolor och om statsbidrag till huvudman för elevhem för inackordering av utlandssvenska elever är jag inte beredd att tillstyrka. Det är emellertid angeläget att inte ungdomar av ekonomiska skäl hindras från att få en lämplig utbildning. Jag föreslår därför, att ett särskilt studie stöd åt utlandssvenska elever som önskar utbildning i Sverige skall kunna utgå och beräknar medelsbehovet härför till 50 000 kr. Centrala studiehjälpsnämnden bör få i uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om de regler efter vilka detta särskilda studiestöd skall utgå. En rikt-punkt bör därvid vara att stödet skall utgå till elever med inkomstprövat tillägg.

Kostnaderna för statsbidrag för undervisning av utlandssvenska elever i kommunala skolor bör bestridas ur anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. och kostnaderna för studiestödet ur anslaget Studiebidrag m. m. I prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 168) har under förstnämnda anslag medel beräknats för ifrågasvarande ändamål.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. godkänna av mig förordade grunder för intagning av utlandssvenska barn i skolor i Sverige,
2. godkänna av mig förordade åtgärder för att underlätta skolgången för utlandssvenska elever samt andra elever i behov av skolinackordering.

4. Skolgång för vissa minoriteters barn

4.1 Minoriteter i Sverige

Frågan om språkliga och religiösa minoriteters skolgång är enligt utredningens mening ett delproblem i ett mycket större frågekomplex, nämligen det om invandrarnas anpassning i Sverige. Utredningen har inte ansett som sin uppgift att överväga den svenska invandringsspolitiken i dess helhet och inte heller att ange vilken utveckling som är önskvärd. De åtgärder utredningen föreslår beträffande minoriteternas skolgång tar väsentligen sikte på de närmaste 5 à 10 åren. Befolkningsutvecklingen kan längre fram tvinga fram andra lösningar eller göra vissa föreslagna åtgärder obehövlige.

Det finns i Sverige inte någon officiell statistik över språkliga eller religiösa minoriteter. Såväl svenska medborgare som utlänningar redovisas endast efter födelseland och utlänningar dessutom efter medborgarskap. Uppgifterna om antalet utlandsfödda och utlänningar i Sverige kan emellertid ge en föreställning om problemens storlek.

Enligt 1960 års folkräkning var 299 879 personer (4,0 % av hela befolkningen) födda i utlandet. Antalet utländska medborgare uppgick till 199 621 (2,5 % av hela befolkningen), varav 35 779 personer var födda i Sverige. Invandringen har växlat starkt från år till år.

Olika länders betydelse i in- och utvandringen belyses i följande tabell:

*Utländska medborgare som registrerats som in- resp. utflyttade
åren 1955—1964 efter medborgarskap*

Medborgarskap	Invandrare	Utvandrare	Invandrings- överskott
Danmark	35 270	22 412	12 858
Finland	109 958	32 868	77 090
Norge	20 103	10 725	9 378
Italien	6 073	2 628	3 445
Polen	1 499	651	848
Tyskland	29 711	18 310	11 401
Ungern	8 462	844	7 618
Övriga europeiska länder	28 392	11 235	17 157
USA	6 512	2 566	3 944
Övriga länder	4 494	1 519	2 975
Samtliga länder	250 474	103 758	146 716

Invandringen under 1965 var enligt preliminära siffror 51 595 personer med ett totalt invandringsöverskott av 35 586 personer, vilket är den högsta siffra som någonsin registrerats för invandring till Sverige under ett år. Då de invandrade i all-

mänhet är tämligen unga personer, måste man räkna med att antalet barn av utländsk härkomst blir stort. Enligt folkräkningen 1960 var 4,7 % av alla barn i åldern 0—4 år utländska medborgare, dvs. hade en utländsk medborgare till far. Om man tar hänsyn också till de barn som har naturaliserad svensk medborgare till far samt till de barn vilkas mor är inflyttad, torde man enligt utredningens mening kunna räkna med att 10—15 % av samtliga barn i de yngre åldersgrupperna har en eller två föräldrar, som flyttat in till Sverige.

4.2 Språkliga minoriteters skolgång

4.2.1 Nuvarande förhållanden

De flesta av de inflyttade skolpliktiga barnen placeras f. n. i vanliga klasser samtidigt som de får stödundervisning i svenska. Enligt nuvarande bestämmelser får inom det obligatoriska skolväsendet anordnas stödundervisning under högst sex veckotimmar per undervisningsgrupp för utländska eller statslösa elever samt svenska elever som intagits från utländska skolor. Följande tabeller visar dels antalet barn med bristande kunskaper i svenska fördelade på årskurs och nationalitet, dels de åtgärder som skolorna vidtagit för att dessa elever skall få lära sig svenska.

*Barn med bristande kunskap i svenska språket efter nationalitet och årskurs
höstterminen 1964*

Hemland (Nationalitet)	Årskurs				Gymn.	Okänd	Summa
	1	2—3	4—6	7—9			
Danmark	15	30	35	11			91
England	3	2	12	1			18
Finland	382	461	511	226	1	8	1 589
Grekland	10	15	16	4	1		46
Italien	5	18	17	11			51
Jugoslavien	32	33	46	29	1	4	145
Norge	3	9	9	6	2		29
Polen	5	12	13	11	2		43
Spanien	7	12	11	5	1		36
Turkiet	2	4	4	3			13
Tyskland	17	29	30	4	1		81
Ungern	11	19	18	11	2		61
USA	13	30	28	17	5		93
Österrike	2	2	9		1		14
Andra europeiska länder	12	21	25	15	1		74
Övriga	4	13	15	3	4		39
Härtill kommer:							
Utländssvenskar	4	7	7	6	1	1	26
Zigenare	10	4	4				18
	537	721	810	363	23	13	2 467
%	21,8	29,2	32,8	14,7	0,9	0,5	100,0

*Barn med bristande kunskaper i svenska språket efter årskurs och vidtagen åtgärd
höstterminen 1964*

Års- kurs	Ingen åtgärd		Stöd- under- visning		Special- klass, lägre klass		Hjälp i under- visning		Övrigt		Summa	
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
1	72	13	402	75	32	6	10	2	21	4	537	100
2—3 . . .	66	9	576	80	48	7	17	2	14	2	721	100
4—6 . . .	89	11	628	78	40	5	18	2	35	4	810	100
7—9 . . .	34	9	284	78	14	4	7	2	24	7	363	100
gymn. . .	11	..	1	..	0	..	6	..	5	..	23	100
okänd . .	0	..	11	..	0	..	0	..	2	..	13	100
	272	11	1902	77	134	5	58	2	101	4	2467	100

Elever med bristande kunskaper i svenska finns enligt utredningens uppgifter i ca 350 kommuner. De kommuner som har störst antal sådana barn är Malmö, Stockholm, industriorter och några kommuner runt Stockholm och Göteborg.

Försök har gjorts att placera minoritetsbarn i särskilda klasser. Resultaten av dessa försök har emellertid i flera fall ansetts otillfredsställande. När man t. ex. i Borås hade en rent finsk klass blev barnen så isolerade från de svenskspråkiga barnen att stora inskolningsproblem återstod efter läsårets slut. Metoden bedömdes därför som mindre lämplig och ersattes med direkt placering i svenska klasser, vilket också det medförde störningar och förseningar i skolarbetet. Man har därför i stället upprättat två genomgångsklasser med tvåspråkiga lärare för finskspråkiga barn med bristande kunskap i svenska språket. I Västerås har man positiva erfarenheter av vad man där kallat en inflyttningssklass med en svensk- och finskspråkig lärare. Klassen har lågt elevantal och eleverna har möjlighet att få stödundervisning i svenska.

Beträffande de språkliga minoriteternas möjligheter att i skolan studera sitt modersmål nämner utredningen, att i kommun med delvis finsktalande befolkning finska får ingå i en tillvalsgrupp i årskurs 7 och 8 i den obligatoriska skolan. Andra språk kan f. n. inte ingå i tillvalsgrupp och möjligheten att välja finska har utnyttjats i mycket liten utsträckning, vilket enligt utredningen förmodligen beror på att finska på högstadiet inte har kunnat väljas inom sådan studiegång som normalt leder till gymnasiet. I gymnasiet ingår finska, engelska, tyska, franska, spanska, portugisiska, italienska och ryska i de allmänna läroämnena. Elev, som inte inom ramen för det obligatoriska tillvalet valt sådant ämne, får delta frivilligt i undervisningen i ett eller flera av bl. a. dessa läroämnen (s. k. utökad studiekurs) under förutsättning att eleven bedöms kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig både de obligatoriska och de frivilliga ämnena.

Föräldrar eller olika minoritetsföreningar har vid sidan av den ordinarie skolundervisningen anordnat viss kompletteringsundervisning. Denna verksamhet organiseras mycket olika inom olika grupper och på olika orter. Den vanligaste formen

är s. k. kompletteringsskolor, som innebär att barn inom en minoritetsgrupp samlas, vanligen en eller två gånger i veckan och får undervisning under 2 à 3 timmar i sitt modersmål och andra ämnen som hör samman med föräldrarnas kulturella bakgrund, främst ursprungslandets historia och geografi. Undervisningen, som äger rum på kvällar eller söndagar, är på många håll förlagd till skollokaler som vanligen disponeras kostnadsfritt. Kompletterande undervisning har även anordnats i form av kurser på ferietid, då elever från olika orter sammanförts och förlagts till internat. Centralförbundet för finska föreningar i Sverige har anordnat lägerskolor för finstalande barn och Esternas representation i Sverige har anordnat sommarkurser för estnisk ungdom.

Bortsett från vissa provisoriska skolor i flyktingläger har särskilda skolor inrättats endast för den estniskspråkiga minoriteten. Estniska grundskolor finns f. n. i Stockholm och Göteborg. Skolorna får bidrag från staten (budgetåret 1967/68 får skolan i Stockholm 185 000 kr. och skolan i Göteborg 135 000 kr.) och från Stockholms resp. Göteborgs stad. Städerna beviljar eleverna samma skolsociala förmåner som övriga skolbarn och ställer kostnadsfritt lokaler till förfogande. Skolan i Stockholm, som funnits sedan 1945, omfattar låg- och mellanstadium av grundskolan med sammanlagt 160 elever fördelade på 8 klasser läsåret 1965/66. I samtliga årskurser ingår undervisning såväl på som i estniska, vilket har åstadkommit bl. a. på bekostnad av timtalet för svenska och övningsämnen. Estniska skolan i Göteborg, som funnits sedan 1960, omfattar läsåret 1965/66 sex klasser med sammanlagt 85 elever. Undervisningen följer samma mönster som vid skolan i Stockholm.

Estniska gymnasiet i Stockholm, som grundades 1945 och arbetar på kvällstid, hade vårterminen 1966 31 elever fördelade på tre årskurser. Gymnasiet åtnjuter statsbidrag och disponerar kostnadsfritt lokaler som upplåts av Stockholms skoldirektion. Statsbidrag utgår för budgetåret 1967/68 med 100 000 kr. Undervisningen, som bedrivs huvudsakligen efter det svenska gymnasiets läroplan för allmänna linjen, sker på estniska. Den tid som ägnas åt undervisning i estniska språket, estnisk historia, geografi och samhällskunskap tas från övningsämnena, som inte alls förekommer vid gymnasiet. Studentexamen från Estniska gymnasiet berättigar till inträde vid svenska högskolor och universitet.

4.2.2 Utredningens förslag

Målet för undervisningen av inflyttade minoriteters barn bör enligt utredningens mening vara, att dessa barn tillförsäkras lika god utbildning som övriga barn i Sverige och samma fostran till samhörighet med samhället. Skolan bör inta en neutral hållning i fråga om den grad av assimilering som barnet och dess föräldrar eftersträvar och åtgärderna för barnen måste således avvägas med hänsyn till barnens bästa men även till föräldrarnas önskemål och till samhällets krav på ändamålsenlig skolutbildning. Speciella åtgärder för att låta barnen bibehålla kontakten med föräldrarnas kulturella miljö kan naturligt nog endast kom-

ma i fråga om barnens föräldrar i samråd med barnet önskar det. Detta medför enligt utredningen, att tillhörighet till en »minoritet» inte kan definieras genom utländsk härstamning, inflyttning till Sverige inom en viss tid eller dylikt. En person anses tillhöra en viss språklig minoritet endast om han själv känner sig tillhöra minoriteten i fråga.

Det övervägande antalet barn som tillhör inflyttade språkliga minoriteter fullgör sin skolplikt i det allmänna svenska skolväsendet. Den i detta sammanhang aktuella dubbla frågeställningen gäller hur dessa barns inskolning och undervisning i svenska ordnas samt hur kontakten med deras egna språk och kulturer upprätthålls. Utredningen förutsätter, att samtliga skolpliktiga barn och ungdomar som tillhör minoritetsgrupper i Sverige skall dels få hjälp att behärska svenska språket och kunskaper om svenska förhållanden, dels få den undervisning i modersmålet och andra ämnen av central betydelse för minoritetsgrupperna som resp. grupper önskar. Utredningen har till grund för sina överväganden inhämtat synpunkter från olika minoritetsgrupper. Representanter för språkliga minoriteter har därvid betonat angelägenheten av undervisning i det egna modersmålet. Utredningen betraktar för sin del kunskaper i andra språk än svenska och om förhållanden i andra länder som ett tillskott till Sveriges kulturella resurser. För större språkliga minoriteter bör enligt utredningen möjligheterna att vidmakthålla språkkunnighet och viss kulturanknytning tillgodoses redan inom det allmänna skolväsendet. Den kvantitativa omfattningen av åtgärderna blir beroende av de berörda föräldrarnas inställning och kan därför f. n. inte överblickas.

Beträffande tvåspråkighet och dess konsekvenser för undervisningen anför utredningen, att forskare funnit nybörjarundervisning på modersmålet vara att föredra i de fall barnet saknar eller har bristande kunskaper i svenska. Ett förverkligande av fullständig nybörjarundervisning på modersmålet måste emellertid medföra att särskilda undervisningsavdelningar skapas för minoriteternas barn, vilket enligt utredningens uppfattning inger starka betänkligheter. Mot utredningens uppfattning härvidlag har dock representanter för de minoritetsskolor utredningen besökt hävdad, att minoritetsskolorna överbrygger motsättningar mellan familjens och det omgivande samhällets värderingar och att separat skolgång kan medföra bättre anpassning till samhället än om eleven placeras i en klass där kamrater och lärare upplever det avvikande barnet som främmande. Utredningen betonar emellertid faran för att särundervisning av språkliga minoriteters barn kan medföra isolering från samhälle och kamrater, något som inger betänkligheter även av utvecklingspsykologisk och pedagogisk art.

Utredningen anser det lyckligast om i Sverige bosatta barn med annat modersmål än svenska lär sig svenska redan innan de kommer upp i skolåldern. Samtidigt framhåller utredningen att den första läsundervisningen bör ske på det språk som barnet lättast använder för att bilda nya begrepp på. För det fall detta språk är ett annat än svenska bör den första läsundervisningen ske på barnets modersmål.

Utredningen finner det vara ytterst angeläget att de kommuner som har ett större

inslag av icke-svenskspråkiga barn vidtar åtgärder för att dessa barn i fem-sex-årsåldern skall få gå i förskolor tillsammans med svenska kamrater. Enligt utredningens förslag skall de därvid i grupper om minst fem barn även få den första läsundervisningen på sitt modersmål en timme per dag om föräldrarna så önskar. Lokaler och lärare bör anskaffas genom skolstyrelsens försorg. Statsbidrag bör enligt utredningen utgå till undervisningen enligt samma grunder som till undervisning inom det allmänna skolväsendet. Skolstyrelsen bör vara huvudman för undervisningen, som skall stå under länsskolnämndens och skolöverstyrelsens inseende. Om elevantalet understiger fem förutsätts undervisning kunna meddelas i mindre grupp eller individuellt. Utredningen räknar vidare med att det inte blir möjligt att placera alla icke-svenskspråkiga barn i förskola och där ge dem den avsedda läsundervisningen. Denna förutsätts då anknuten till det obligatoriska skolväsendets resurser eller ordnad på annat sätt.

Även vid nybörjarundervisning i skolan anser utredningen det vara önskvärt att barn med bristande kunskaper i svenska får den första läsundervisningen på sitt modersmål, eventuellt samtidigt som de lär sig läsa på svenska. Utredningen finner att särskilda klasser för barn inom en minoritet inte gynnar dessa barns utveckling och anpassning. Att förebygga isolering och samtidigt ge barnen möjlighet att bibehålla sitt språkliga och kulturella arv möter emellertid organisatoriska och pedagogiska svårigheter. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen får i uppdrag att genom försöksverksamhet utvärdera vilka vägar som är framkomliga då det gäller att ge dessa barn läsundervisning på modersmålet. Utredningen har därvid pekat på två möjliga lösningar. Om flera icke-svenskspråkiga barn med samma modersmål finns i en klass kan man lära dessa i en grupp för sig läsa på modersmålet under förslagsvis två veckotimmar. Barnen får då i skolan lästräning både på modersmålet och på svenska. En annan möjlighet är att genom en utvecklad metodik åstadkomma att läsundervisningen kan försiggå parallellt på modersmålet och på svenska inom klassen, dvs. inom ramen för den individualisering som tillämpas i lågstadieundervisningen. I båda fallen bör de två veckotimmar som i årskurserna 1 och 2 står till lärarens förfogande för stödundervisning kunna utnyttjas.

I fråga om introduktion i det svenska skolväsendet av barn som kommer till Sverige sedan de påbörjat skolgången i utländsk skola och av sådana nybörjare för vilka nyss beskrivna åtgärder inte kan vidtas föreslår utredningen dels stödundervisning i svenska och andra ämnen i huvudsak enligt nuvarande riktlinjer för denna undervisning, dels särskilda introduktionskurser, dels ock vissa åtgärder beträffande intagning i icke-obligatoriska skolor.

Utredningen föreslår ingen ändring av nu gällande bestämmelser om stödundervisning. Utredningen understryker emellertid, att samtliga barn som är i behov av stödundervisning i svenska bör få sådan även om det rör sig om en enda elev och föreslår också att stödundervisning skall kunna anordnas även vid yrkesskolor.

De erfarenheter som hittills vunnits av försöken med särskilda genomgångsklas-

ser för icke-svenskspråkiga barn finner utredningen inte vara tillräckliga och förordar, att försöksverksamheten fortsätter i samråd med länskolnämnder och skolöverstyrelsen.

Särskilda introduktionskurser på en månad för inflyttade ungdomar i högstadietåldern bör enligt utredningens förslag kunna anordnas, under vilka dessa undervisas i svenska språket och i svensk samhällskunskap. Länskolnämnderna föreslås skola inventera behovet av kurser och samordna åtgärderna inom och mellan länen. Efter introduktionskursen börjar ungdomarna i de högstadieskolor som de enligt den svenska skolorganisationen skall tillhöra. Under hela det första skolåret i Sverige bör dock enligt utredningen en del av svenskundervisningen bedrivas i särskilda grupper, varvid de sex veckotimmar utnyttjas till vilka statsbidrag kan erhållas.

Om det i framtiden uppstår behov av introduktionskurser för ungdomar som avser att söka inträde i gymnasial skola i Sverige bör man överväga att anordna även sådana.

I den mån inflyttade föräldrar vid sin ankomst till Sverige åtföljs av barn som är inställda på gymnasial skolgång, bör barnen enligt utredningens förslag under acklimatiseringsperioden beredas tillfälle att följa undervisningen på en lämplig linje av årskurs 9, eventuellt efter den nyss berörda introduktionskursen och med den stödundervisning som de är berättigade till. Efter inskolningsperioden i årskurs 9 föreslås de få betyg i likhet med resten av klassen, varefter deras gymnasieintagning bör ske på grundval av dessa betyg. Utredningen anser att de också bör kunna tas in som extra elever trots undermeritering i enstaka ämnen samt föreslår, att skolöverstyrelsen skall utfärda instruktioner härom till ledning för intagningsnämnderna. Frågan om den definitiva intagningen bör avgöras efter det första läsåret. I högre årskurs av gymnasial skola bör intagning beslutas av rektor i mån av plats.

I fråga om kompletterande undervisning i ursprungslandets språk för språkliga minoriteters barn föreslår utredningen att den möjlighet som nu finns för barn i delvis finskspråkiga kommuner att på grundskolans högstadium välja finska i tillvalsgrupp skall utvidgas till att gälla även andra språk, om det finns förutsättningar. Statsbidrag föreslås utgå för sådan undervisning redan när tre barn anmält sig. Även för obligatorisk eller frivillig undervisning i gymnasiet i språk som utgör elevernas modersmål föreslås statsbidrag utgå om enbart tre elever anmält sig.

Utredningen anser att åtgärder för att tillgodose minoritetsbarnens behov av undervisning i modersmålet och andra »nationella» ämnen lämpligen bör vidtas genom skolan samt föreslår, att den ordinarie undervisningen upp till två veckotimmar per årskurs skall få bytas ut mot undervisning i härkomstlandets språk, historia, geografi, musik etc. Utöver dessa två veckotimmar bör enligt utredningen få anordnas ytterligare upp till två veckotimmars frivillig undervisning utanför den schemabundna tiden om minst fem elever deltar i undervisningen. Statsbidrag avses därvid utgå efter samma regler som för övrig undervisning.

För elever på det gymnasiala stadiet torde enligt utredningens mening behovet av undervisning i »nationella» ämnen kunna tillfredsställas via det frivilliga folkbildningsarbetet, då detta inte sker genom tillval inom läroplanen. Verksamheten bör enligt utredningens mening understödjas generöst inom ramen för gällande bidragsbestämmelser.

För de minoritetsungdomar som inte kan delta i den nyss redovisade kompletterande undervisningen i »nationella» ämnen föreslår utredningen att ferieundervisning skall kunna meddelas. Feriekurserna kan för grundskolelever få en karaktär som närmast anknyter till lägerskolidén med friluftsliv och idrott jämsides med en mera skolmässigt ordnad undervisning. Lägerskolor, folkhögskolor och sommarlovskolonier kan användas. För gymnasieelever och andra ungdomar bör feriekurserna enligt utredningen ha karaktär av folkhögskolkurser som lämpligen kan anordnas i samarbete med folkhögskolor och med minoritetssammanslutning, kommun, folkhögskola eller studieförbund som huvudman. Feriekurserna föreslås omfatta minst sex och högst 28 dagar. Statsbidrag föreslås utgå dels för att täcka lärarlönerna, dels med ett grundbelopp per deltagare och dag. Större delen av inackorderingskostnaderna förutsätts skola täckas av elevavgifter.

Utredningen anser, att inflyttade språkliga minoriteters barn i princip bör undervisas tillsammans med övriga barn och att det därför inte bör inrättas särskilda skolor för inflyttade språkliga minoriteters barn. Utredningen finner att vissa skäl kan anföras för att de estniska skolorna bör ha en särställning, bl. a. de beaktansvärda insatser den estniska minoriteten gjort för sina skolor, men anser utifrån sina principiella ställningstaganden, att det statliga bidraget till de estniska grundskolorna i Stockholm och Göteborg inte bör få en mera permanent karaktär än hittills. Statsbidrag föreslås därför även i fortsättningen utgå med ett belopp som fastställs för ett år i sänder med hänsyn till skolans elevantal och pedagogiska standard. En förutsättning för statsbidrag bör enligt utredningen vara att lärarna är behöriga till motsvarande tjänster i grundskolan eller fått dispens till sådana. Tjänstgöring vid de estniska skolorna föreslås då i merithänseende skola jämföras med motsvarande tjänstgöring i grundskolan. Lärarna vid de estniska skolorna har f. n. lägre löner än motsvarande lärare i grundskolan. Utredningen förutsätter, att vid framtida beslut om statsbidrag hänsyn tas till den höjning av kostnaderna för lärarlöner som betingas av det föreslagna kravet på lärarnas behörighet.

Utredningen förordar vidare att de estniska skolorna skall samarbeta med vanlig grundskola med högstadium, varigenom de estniska skolorna även i fortsättningen inte behöver omfatta mer än låg- och mellanstadierna.

Med hänsyn bl. a. till det låga elevunderlaget och de höga kostnaderna för såväl huvudmannen som för staten och elevernas målsmän föreslår utredningen att statsstödet till Estniska gymnasiet i Stockholm upphör sedan de elever som nu går i skolan förts fram till studentexamen. Utredningen utgår ifrån att anslagen till skolan under övergångsperioden beräknas så att eleverna garanteras tillfredsställande möjligheter att avsluta den påbörjade skolgången.

För undervisning i barnens modersmål och om ursprungslandets kultur, historia och geografi krävs läroböcker och annan undervisningsmateriel på vederbörande språk. I de fall man torde kunna använda undervisningsmateriel som är framställd i utlandet föreslår utredningen att ansträngningar skall göras att genom överenskommelser på diplomatisk väg få kostnadsfria leveranser från de aktuella länderna. Det föreslås ankomma på skolöverstyrelsen att från fall till fall bedöma om undervisningsmateriel från visst land motsvarar rimliga krav på objektivitet. I annat fall bör skolöverstyrelsen i mån av resurser ta initiativ till att skolböcker och annan undervisningsmateriel framställs i Sverige.

Ett villkor för de av utredningen föreslagna åtgärderna är att lärare kan anskaffas i tillräckligt antal. För undervisning i barnens modersmål fordras särskilda lärare som förutom detta språk helst behärskar svenska åtminstone relativt väl. För den elementära undervisningen i svenska fordras helst svenska lärare som dessutom behärskar barnens modersmål eller landsmän till barnen som behärskar svenska. Det bedöms dock som viktigast att lärarna behärskar en god metodik vid undervisningen, som bör bedrivas enligt direktmetoden. För att underlätta rekryteringen av lärare med utländskt ursprung föreslår utredningen att vid varje länskolnämnd ett register upprättas över personer som bedöms användbara som lärare för undervisning av barn av resp. nationalitet. Dessa personer föreslås genomgå av skolöverstyrelsen särskilt anordnade pedagogiska kurser under exempelvis tre veckor eller en månad för att utbildas till lärare i svenska och svensk samhällskunskap. Vid tjänstgöring bör dessa lärare avlönas som andra timlärare på motsvarande stadium. I viss utsträckning kan även import av lärare från de berörda länderna vara möjlig. Svenskundervisningen bör dock sedan eleverna fått sina första kunskaper i svenska handhas av infödda svenska lärare så att elevernas språkbehärskning kan bli fullständigt idiomatisk och så vitt möjligt fri från främmande brytning.

Utredningen har inte funnit det möjligt att göra några närmare beräkningar av kostnaden för sina förslag beträffande undervisning för inflyttade språkliga minoriteters barn. Kostnaderna för genomförande av dessa förslag torde emellertid enligt utredningen inte bli av sådan storlek att hänsyn till förslagen behöver tas vid bedömningen av medelsbehoven under de anslag, ur vilka dessa kostnader skall bestridas.

4.2.3 Remissyttranden

Remissinstanserna finner frågan om minoritetsbarnens skolgång vara angelägen. Statskontoret framhåller, att den internationella utvecklingen tyder på att även Sverige kommer att få motta en växande mängd utlänningar på sin arbetsmarknad, varför utom allmänt omfattade sociala värderingar även praktiska omständigheter talar för att ökad uppmärksamhet ägnas dessa skolfrågor. Arbetsgruppen för invandrarfrågor påpekar, att utredningens uppgifter om antalet invandrade avser 1960 och att en stark invandring har pågått sedan dess. Den andel av barnen som berörs av problemet bör alltså nu vara större.

Centralförbundet för finska föreningar i Sverige framhåller, att den finska befolkningens inställning till sin emigrantvistelse är avvikande från andra nationaliteters inställning, emedan de flyttat på grund av arbetsmarknadsskäl. Majoriteten har behållit sitt finska medborgarskap och är hågade att återvända till sitt hemland så fort arbetsmarknadsförhållandena möjliggör det.

Med anledning av utredningens redovisning av *nuvarande förhållanden* i fråga om undervisning av minoriteters barn erinrar *skolöverstyrelsen* om sina den 8 december 1966 utfärdade föreskrifter om stödundervisning åt utländska barn i den obligatoriska skolan. Enligt dessa föreskrifter ankommer det på skolstyrelsen att bedöma om den anvisade tiden skall användas till — förutom undervisning i svenska — även undervisning i andra ämnen. Där förhållandena så medger kan i viss utsträckning undervisning ges på elevernas modersmål. Vidare medger föreskrifterna kommun med stort och varaktigt inslag av icke-svensktalande elever att inrätta stödklinik med hel eller halv lärartjänst. Överstyrelsen konstaterar vidare, att endast få elever valt finska på högstadiet. I samband med läroplansöversynen för grundskolan överväger överstyrelsen vad som kan göras åt detta liksom hur man skall möjliggöra tillval av andra språk än finska. *Arbetsgruppen för invandrarfrågor* förordar, att ett enkelt men instruktivt informationsmaterial om skolan utarbetas såväl centralt som lokalt på de förekommande invandrar språken. Arbetsgruppen säger sig ämna ta kontakt med skolöverstyrelsen därom. Även överstyrelsen uttalar sig för en intensifiering av informationen.

Estniska kommittén påpekar att utredningen inte redovisat att det sedan 1945 organiserats estniska kompletteringsskolor, där estniska barn i 6—17 års ålder på söndagar eller på kvällarna 1—2 gånger i veckan à 3 timmar får undervisning i estniska språket, estnisk historia, geografi och sång. I vissa fall har kommunala bidrag utgått och även statsbidrag om kompletteringsskolorna anordnats som studiecirklar.

Länsskolnämnden i Kronobergs län tar upp frågan om skolplikt för till Sverige inflyttade utländska barn. Enligt nämnden sätter utredningen likhetstecken mellan kyrkobokförd och skolpliktig men utredningen förutsätter dessutom att skolplikt skall gälla även för barn som tänkes stanna i Sverige endast kortare tid och följaktligen inte kyrkobokförs här. Enligt 30 § skollagen gäller skolplikt för barn som är bosatt i riket. I 43 § c) skollagen stadgas, att även barn som vistas längre tid i enskilt hem inom en kommun utan att vara kyrkobokförd där skall anses tillhöra elevområdet för kommunens grundskola. Nämnden säger sig i flera fall ha nödgats ingripa jämlikt 39 § skollagen eller 24 § folkskolestadgan vid skolvägran från utländska barn. Länsskolnämnden föreslår, att upplysningar om svenska skolförhållanden lämnas vid invandringen eller helst redan i hemlandet i form av skriftliga upplysningar på modersmålet, varvid bestämmelserna om skolplikt och om anställning av minderåriga i förvärsarbete särskilt bör betonas. Det bör vidare till skolmyndigheternas ledning klart anges, hur lång den beräknade vistelsetiden i Sverige skall vara för att det skall anses föreligga skolplikt. Nämnden påtalar även, att det kan gå flera månader innan en inflyttad utländsk familj blir kyrkobokförd. I ogymsamma fall anmäls ett skolpliktigt barn

inte förrän sex à sju månader efter inflyttningen. Nämnden föreslår därför dels att alla som anställer nyinflyttad utländsk arbetskraft anmodas att genom kontakt med pastorsexpeditionen kontrollera att kyrkobokföring skett, dels att pastorsexpeditionen åläggs att omedelbart meddela skolmyndigheterna när skolpliktigt barn kyrkobokförts.

Den av utredningen antagna målsättningen för undervisningen av barn tillhörande minoriteter tillstyrks av remissinstanserna, som dock i vissa fall hyser andra meningar om det sätt på vilket målsättningen bör förverkligas eller om möjligheterna att förverkliga dem.

Remissinstanserna instämmer i utredningens mening att kunskaper i främmande språk och kulturer är ett tillskott till landets kulturella resurser. *Arbetsgruppen för invandrarfrågor* anser att lärarna borde uppmuntra de invandrade barnens intresse för den egna kulturen. Därigenom kan man också för de svenska barnen illustrera internationella sammanhang och olika kulturer.

Katolska biskopsämbetet anför med anledning av utredningens ståndpunkt om möjligheter för minoriteterna att bevara sitt kulturarv, att den religiösa anknytningen ofta är minst lika betydelsefull för vederbörande som den språkliga och kulturella. De språkliga och de religiösa minoriteterna sammanfaller till stor del.

Några remissinstanser, däribland *statskontoret*, antyder att, på samma sätt som Sverige stöder svenska skolor utomlands, andra länder kan tänkas ha intresse för utlandsskolverksamhet i Sverige.

Centralförbundet för finska föreningar i Sverige påpekar, att frågan om de finska barnens skolgång i Sverige behandlas på internordisk nivå. Centralförbundet anser de centrala frågorna vara *dels* att de finska barnen som är födda i Finland eller flyttat till Sverige i förskoleåldern inte kommer i sämre ställning än svenska barn och att de har möjlighet att vid eventuell återflyttning utan större svårigheter fortsätta sin skolgång i Finland, *dels* att de barn som flyttat till Sverige i skolåldern får undervisning i två språk genom särskilda finskspråkiga klasser och lektioner i finska genom hela grundskolan.

Skolöverstyrelsen anför, att det f. n. finns ca 150 000 utlänningar i Sverige fördelade på 100-talet nationaliteter. Frågan om tvåspråkigheten är därför ett problem som inte bara berör skolorna. Undervisningsväsendet bör enligt överstyrelsens mening ta på sig ett ansvar även för undervisning i svenska och om svenska samhällsförhållanden för den äldre icke-svenskspråkiga befolkningen. Problemen vid undervisningen av barn och äldre är inte desamma men frågorna bör dock behandlas i ett sammanhang. Överstyrelsen utreder f. n. frågor rörande språkundervisning för utlänningar. Det framhålls även av andra remissinstanser — främst *länsskolnämnderna* — att även föräldrarnas behov av undervisning bör uppmärksammas såväl vid introduktionskurser som vid stöd- och ferieundervisningen.

Socialstyrelsen framhåller, att frågan om de utländska minoriteternas anpassning till det svenska samhället och de samhällsätgärder som kan visa sig erforderliga på detta område är ett för framtiden så betydelsefullt problem, att det bör utredas särskilt.

Mot utredningens ställningstagande i fråga om samundervisning eller undervisning i särskilda klasser har flertalet remissinstanser inte haft någonting att erinra.

AMS anför exempelvis, att det visar sig att utländska arbetstagare som kommer till Sverige anpassar sig snabbare och mera friktionsfritt om de redan från början får god kontakt med sina svenska arbetskamrater. Problem uppstår lättare bland de utlänningar som isolerar sig och enbart umgås med landsmän. Socialstyrelsen menar, att den isolering som man befärad kan uppstå om barn placeras i särskilda klasser kan uppstå också i gemensamma klasser, om barnen genom språksvårigheter och skilda vanor hindras från att smälta samman med klassen. Socialstyrelsen finner det vara angeläget att grundskolan i högre grad än hittills uppmärksammar dessa problem och föreslår, att skolöverstyrelsen får i uppdrag att också föreslå åtgärder rörande hur barnens inträde i skolan skall underlättas och hur de under skoltiden skall kunna hjälpas med de särskilda problem, som i kamratkretsen kan ge dem en utsatt ställning och kan försvåra deras harmoniska utveckling. Vissa remissinstanser, nämligen Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet, Esternas representation i Sverige, Centralförbundet för finska föreningar i Sverige och LR hyser emellertid tvekan beträffande lämpligheten av samundervisning och förordar särskilda klasser för minoritetsbarn. Svenska kommunförbundet och Svenska stadsförbundet menar att de inte blivit övertygade av utredningens resonemang om att särskilda klassavdelningar för minoritets elever skulle ge mera negativa effekter för eleven med avseende på bristande gemenskap och sammanhållning än dem som kan uppstå vid språklig isolering inom klassen. Arbetet i klassen blir stört och försvårat om vissa elevers bristande kunskaper i det språk på vilket undervisningen bedrivs ger dem helt andra förutsättningar än klassens övriga elever. Förbunden finner utredningens påpekande att läroplanen förutsätter individualisering av skolans arbete efter enskilda elevers olika behov och förutsättningar riktigt, men det finns enligt förbunden ändå gränser för vad som därvidlag är praktiskt möjligt.

Utredningens förslag att barn tillhörande en språklig minoritet bör gå i förskolor tillsammans med svenska kamrater finner remissinstanserna vara värdefullt men svårt att förverkliga på grund av bristen på platser i sådana skolor. Beträffande förslaget om läsundervisning på modersmålet råder hos remissinstanserna delade meningar. Övervägande antalet instanser tillstyrker förslaget. Några, däribland länsskolnämnden i Västmanlands län, finner emellertid en sådan undervisning föga motiverad. Arbetsgruppen för invandrarfrågor anser att förslaget om läsundervisning bör granskas ytterligare ur psykologisk och pedagogisk synpunkt.

Utredningen föreslår beträffande nybörjarundervisning i skolan försöksverksamhet med att ge barn med bristande kunskaper i svenska den första läsundervisningen på modersmålet samtidigt som de lär sig läsa på svenska. Remissinstanserna tillstyrker i allmänhet försöksverksamhet med läsundervisning på modersmålet men ställer sig i vissa fall tveksamma till den av utredningen föreslagna uppläggnings av försöksverksamheten. Esternas representation i Sverige och

skolnämnden för Stockholms stad och Stockholms län anser en anordning som undantar barnen en del av svenskträningen vara olämplig. Nämnden ifrågasätter om inte extraundervisningen för de icke-svenskspråkiga barnen skulle kunna läggas utanför den schemabundna tiden — under förutsättning att skolskjutsförhållandena medger det. *Länsskolnämnden i Norrbottens län* är tveksam, om det är psykologiskt riktigt att vid den första läsundervisningen träna barnen i två helt olikartade ljudsystem, exempelvis det finska och det svenska. Det torde enligt nämnden inte vara praktiskt möjligt i Tornedalsområdet med en allmän övergång till finska som undervisningsspråk under de första skolåren. Vissa möjligheter återstår att på andra sätt, utan att splittra klasserna, bygga på och utnyttja finskan i den första undervisningen.

Vid behandlingen av utredningens förslag om *introduktion* av inflyttade barn i det svenska skolväsendet har utredningens förslag om stöd- undervisning tillstyrkts av remissinstanserna. *Länsskolnämnden i Hallands län* anför, att särskild stödundervisning bedrivits inom nämndens verksamhetsområde i grupper om högst fem elever — oftast från olika länder — och att därvid under vissa timmar meddelats undervisning helt förd på svenska. Erfarenheterna talar för att en sådan stödundervisning bör få en så koncentrerad form som möjligt i sitt första skede för att därefter successivt minska. *Skolöverstyrelsen* finner förslaget om särskilda introduktionskurser i och för sig tilltalande men svårt att realisera i andra kommuner än sådana, där elevunderlaget är stort och ur språksynpunkt någorlunda homogent. Överstyrelsen anser, att det inte finns anledning att i princip skilja på behövliga åtgärder för elever som tillhör olika stadier i grundskolan, om grundförutsättningen är gemensam, nämligen att eleven redan erhållit grundläggande läs- och skrivundervisning i hemlandets skola. Det är möjligt att genomföra introduktion i svenskt språk och svenskt samhälle samt allmän studiehandledning på modersmålet på alla skolans stadier inom ramen för gällande bestämmelser, även om en rationell organisation är möjlig endast i kommuner med större elevunderlag. *Länsskolnämnden i Kronobergs län* anser, att det bör övervägas om inte alla vuxna medlemmar i en inflyttad familj borde erbjudas möjlighet att delta i introduktionskurser. *LR* finner att den av utredningen föreslagna tiden för introduktionskursen, nämligen en månad, är för knappt tilltagen. En undersökning om detta bör göras. Introduktionskursernas längd bör anpassas efter varje individs behov.

Beträffande intagning av ungdomar i icke-obligatoriska skolor menar *länsskolnämnden i Hallands län* att den som regel måste ske mer med hänsyn till de utländska elevernas allmänna förutsättningar än till faktiska betyg. *Länsskolnämnden i Västernorrlands län* utgår ifrån att t. ex. barn till inflyttade svensktalande finska medborgare skall tas in i gymnasiala skolor enligt samma bestämmelser som utredningen föreslagit för utlandssvenska barn.

Som framgått av redovisningen av remissinstansernas uttalanden om den av utredningen angivna målsättningen för undervisning av minoriteternas barn anser remissinstanserna det värdefullt att invandrarnas barn bibehåller sina kunskaper i hemlandets språk. Utredningens förslag om *kompletterande undervis-*

ning inom skolan tillstyrks men flera instanser förmodar, att förslagen kommer att vara svåra att genomföra speciellt på mindre orter, där man kommer att ha för litet antal elever. Ferieundervisningen och kompletteringsskolor bedöms av denna anledning få mycket stor betydelse.

Esternas representation i Sverige förutsätter, att den kompletterande undervisningen i skolan under den första tiden får karaktär av försöksverksamhet och finner därför, att bestämmelserna om anordnande av sådan undervisning bör utformas så flexibelt som möjligt. Representationen föreslår att för lärjungar som deltar i sådan kompletterande undervisning vitsord i dessa ämnen skall ges på samma sätt som i andra läroämnen. Även *länskolnämnden i Hallands län* efterlyser bestämmelser om eventuell betygssättning i hemlandets språk och kultur och om dessa betygs kompetensvärde.

Esternas representation förordar att resekonsulenttjänster inrättas för kompletteringsundervisningen.

Skolöverstyrelsen ifrågasätter, om inte kompletteringsskolor utanför skolschemat borde organiseras inom ramen för eller i nära samarbete med det offentliga skolväsendet. Överstyrelsen förklarar sig ämna återkomma till denna fråga i sin utredning rörande språkundervisning för utlänningar. *Esternas representation i Sverige* menar, att även minoritetsammanslutningar — åtminstone under en övergångsperiod — bör kunna vara huvudmän för s. k. kompletteringsskolor eller andra anordningar för kompletteringsundervisning. *Estniska kommittén* förordar reguljära bidrag till de estniska kompletteringsskolornas arbete till dess att någon annan bättre och mera praktisk möjlighet att få kompletteringsundervisning i estniska språket och andra nationellt betonade ämnen har genomförts.

Remissinstanserna tillstyrker i allmänhet utredningens förslag om val av språk på högstadiet och i gymnasial skola. *Socialstyrelsen* betraktar detta förslag som ett minimum och framhåller vidare betydelsen av att de större minoritetsgrupperna och främst de finska lär sig väl behärska sitt modersmål så att de kan bilda en tvåspråkig grupp i Sverige. *Länskolnämnden i Norrbottens län* anser, att det bör finnas möjlighet att välja lapska på högstadiet och i gymnasiet, eftersom det är rimligt att ett steg finns som förbinder grundskolans undervisning i lapska med universitetens. *Arbetsgruppen för invandrarfrågor* förordar att exempelvis handledd korrespondensundervisning prövas då undervisningsgrupper av föreslagen storlek inte kan uppnås.

Utredningens förslag om ferieundervisning tillstyrks i allmänhet av remissinstanserna. *Skolöverstyrelsen* anser, att statsbidrag skall utgå för utrustning och lärarlöner vid ferieundervisning i nationella ämnen om den utformas enligt tillfredsställande normer. Planläggning av verksamheten bör ske i samråd med skolmyndighet. *AMS* menar, att undervisning och uppehälle vid feriekurs bör vara helt utan kostnad för deltagarna med hänsyn dels till att möjligheterna för de utländska ungdomarna att få kompletterande undervisning under läsåret torde bli begränsade, dels till att nyinvandrade utlänningar i allmänhet inte torde ha råd att bekosta barnens vistelse på feriekurs. *Länskolnämnden i Hallands län* fram-

håller, att även föräldrar i mån av plats bör tas emot på feriekurserna. *Skolöverstyrelsen* anser, att man bör överväga att förlägga ferieskolverksamheten till språkhemlandet om arrangemanget inte medför alltför höga kostnader. Överstyrelsen avser att med Finlands skolstyrelse diskutera möjligheterna att anordna ferieskola i Finland för de finsktalande. Även *Centralförbundet för finska föreningar i Sverige* tillstyrker att ferieundervisning anordnas enligt lägerskolidén både i Sverige och Finland. *Estniska kommittén* finner de föreslagna feriekurserna ändamålsenliga men anser att de inte kan ersätta de nuvarande skolorna och kompletteringskolorna. *Länsskolnämnden i Malmöhus län* framför med anledning av förslaget om ferieundervisning för ungdomar i åldern 17—25 år önskemålet att begreppet »barn och ungdom» i skollagen preciseras.

Remissinstanserna ansluter sig i allmänhet till utredningens principiella ståndpunkt att det inte bör inrättas särskilda skolor för språkliga minoriteters barn. *Esternas representation i Sverige* föreslår dock att man inrättar internationella grundskolor i Sverige.

Representationen anser utredningens principiella inställning till de estniska grundskolorna — liksom till minoritetsskolorna i allmänhet — otillfredsställande. Man godtar skolornas existens och föreslår något ökat statsbidrag men vill inte genomföra reformer som skulle innebära att skolornas organisation stärktes. Därmed bibehålls enligt representationen skolornas i viss mån provisoriska karaktär och den ekonomiska belastningen för elevernas föräldrar. *Estniska kommittén* anser emellertid utredningens förslag vara av stor betydelse för skolornas framtida verksamhet och ägnade att på ett betryggande sätt vidmakthålla undervisningens pedagogiska standard på längre sikt. Både representationen och kommittén framhåller, att statsbidraget till skolorna bör ställas till förfogande via ett förslagsanslag för att under budgetåret inträffande lönehöjningar till följd av avtal skall kunna beaktas. De båda remissorganen är angelägna om ett estniskt högstadium av grundskolan. Representationen anser, att genom att högstadiet organisatoriskt skiljs från låg- och mellanstadierna, detta förlorar det stöd som de mycket aktiva föräldra- och stödföreningarna vid skolorna utgör, varjämte kontakten mellan lärare och föräldrar försvåras i onödan. Den högstadieklass med estniska elever som finns vid Katarina grundskola bör organisatoriskt knytas till den estniska skolan. Kommittén vill grunda estniska grundskolans högstadium i form av internatskola.

Skolöverstyrelsen anser, att det om lämpliga åtgärder vidtas för att tillgodose kraven på språkliga minoriteters skolgång inte finns anledning att ge statligt stöd till minoritetsskolor. I avvaktan härpå bör statsbidrag tills vidare utgå till de estniska grundskolorna enligt nu gällande principer. *Länsskolnämnden i Kronobergs län* föreslår, att statsbidragsbeslutet omprövas, då skolöverstyrelsen genom försöksverksamhet lyckats framställa material för läsundervisning på estniska som är användbart inom den sammanhållna klassens ram. Även *länsskolnämnden i Örebro län* och *LR* föreslår att statsbidraget dras in. *LR* vill i stället föreslå särskilda estniska klasser inom det allmänna svenska skolväsendet.

Utredningens förslag om avveckling av statsbidraget till Estniska gymnasiet till-

styrks av *skolöverstyrelsen*, som förordar att avvecklingen börjar senast fr. o. m. läsåret 1968/69. *Esternas representation i Sverige* framhäver, att det estniska gymnasiet i Stockholm är den enda estniska gymnasiala skolan utanför Estland. En förlust av denna utbildningsmöjlighet skulle innebära ett svårt bakslag för de strävanden att uppehålla ett eget kulturliv som kännetecknar den estniska befolkningsgruppen i Sverige. Representationen hoppas, att berörda myndigheter med välvilja kommer att behandla eventuella förslag om fortsatt verksamhet för Estniska gymnasiet i en annan form. Såväl *Estniska kommittén* som *styrelsen för Estniska gymnasiet* förordar, att gymnasiet får fortsätta sin verksamhet som internatskola.

Utredningens förslag om anskaffning av läroböcker och annan undervisningsmateriel har föranlett invändningar endast från LR, som i och för sig har full förståelse för utredningens uppfattning men menar, att kraven på objektivitet inte får leda till att man i onödan fränsäger sig den hjälp som utländsk undervisningsmateriel kan erbjuda.

Vid sin behandling av behovet av lärare och lärarutbildning föreslår utredningen, att länskolnämnderna skall upprätta ett register över personer som är användbara som lärare. Detta förslag tillstyrks i allmänhet av remissinstanserna. AMS anser, att länskolnämnderna härvidlag bör samarbeta med arbetsförmedlingarna och att registren bör handhas av arbetsförmedlingen. *Statskontoret* pekar på möjligheterna att i samband med avtal om reglerad invandring från annat land träffa överenskommelse med detta om skolundervisning för invandrarnas barn framför allt i s. k. nationella ämnen, där Sverige kan väntas ha särskilda svårigheter med lärarförsörjningen. Endast *Esternas representation i Sverige* finner av länskolnämnderna förda lärarkartotek vara onödiga. Genom annonsering i tidningar, speciellt sådana som ges ut på olika minoritetsspråk i Sverige, torde man enligt representationen lätt kunna få kontakt med av uppgiften intresserade personer. Vanligtvis torde också olika minoritetssammanslutningar kunna ge anvisningar på lämpliga lärare. *Arbetsgruppen för invandrarfrågor* rekommenderar även ett register över lämpliga lärare för specialundervisning av barn tillhörande språkliga minoriteter.

Beträffande de föreslagna pedagogiska kurserna för blivande lärare av utländskt ursprung menar *länskolnämnden i Kronobergs län*, att de flesta invandrare inte torde ha erforderliga förkunskaper för att genom en sådan kurs få god metodik för elementär undervisning i svenska. Nämnden anser emellertid att dessa utlänningar kan vara lämpliga som lärare vid introduktionskurser, som språklärare i det egna modersmålet och vid ferieundervisning. Icke heller *Esternas representation i Sverige*, TCO eller LR finner treveckorskurserna tillfredsställande. LR framhåller, att dessa lärare bör ha en med svenska lärare likvärdig utbildning. LR förutsätter, att överläggningar inleds med personalorganisationerna om bl. a. den kompletterande utbildning som behövs om det blir aktuellt med utländska lärare med den avgränsade uppgiften att undervisa minoriteternas barn i deras modersmål.

4.3 Religiösa minoriteters skolgång

4.3.1 Nuvarande förhållanden

Enligt 27 § skollagen skall elev på föräldrarnas begäran befrias från att delta i undervisningen i kristendomskunskap i grundskolan, om eleven tillhör trossamfund som fått tillstånd av Kungl. Maj:t att i skolans ställe ombesörja religionsundervisningen. Sådant tillstånd har katolska kyrkan i Sverige samt mosaiska församlingarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Den av samfunden ordnade religionsundervisningen i de s. k. religionsskolorna äger rum under läsåret på kvällstid eller lördagar och söndagar eller på sommartid. Skolöverstyrelsen och vederbörande lokala skolmyndighet skall skaffa sig kännedom om undervisningen, som med den olikhet som föranleds av skillnaden i religionsuppfattning i huvudsak skall motsvara undervisningen i kristendomskunskap i skolorna. Lärjungarna skall få intyg från undervisningen. Samfunden får inte något statsbidrag för undervisningen. Befrielse från kristendomsundervisning har vidare meddelats barn till muhammedanska föräldrar men däremot inte barn till föräldrar som tillhör frikyrkosamfund i Sverige.

Frågan om befrielse från undervisningen i religionskunskap i gymnasiet skall bedömas på samma sätt som gäller i fråga om kristendomskunskap i grundskolan (prop. 1964: 171 s. 288).

Av följande tablå framgår antalet elever som enligt uppgifter från skolcheferna var befriade från kristendomsundervisning under höstterminen 1964.

Stadium	Samfund			Samtliga
	Mosaiska trosbek.	Katoliker	Övriga	
lågstadiet	85	89	10	184
mellanstadiet	204	270	9	483
högstadiet	263	337	7	607
gymnasiet	205	110	3	318
Samtliga	757	806	29	1 592

Utredningen har av de uppgifter som de mosaiska församlingarna och det katolska biskopsämbetet lämnat kunnat finna, att antalet barn som deltar i undervisningen i religionsskolorna är mycket större än det antal barn som enligt skolchefernas uppgifter befriats från kristendomsundervisningen. Enligt de mosaiska församlingarna deltog ca 1 450 barn i deras undervisning. Enligt katolska biskopsämbetet erhöll 2 910 barn av församlingarna anordnad religionsundervisning. Av dessa uppgav ämbetet att 2/3 var befriade från kristendomsundervisningen, dvs. ca 1 940 barn, medan enligt skolchefernas uppgifter sådana barn var endast ca 800. Skillnaden kan enligt utredningens mening inte enbart förklaras av att uppgifterna från församlingarna avser läsåret 1965/66 medan skolchefernas uppgifter hänför sig till höstterminen 1964.

Befrielse från morgonsamling medges elever i grundskolan som anför samvetsbetänkligheter mot deltagande eller kan åberopa skäl av praktisk art, såsom lång resväg till skolan.

I det nya gymnasiet och fackskolan äger i stället för morgonsamling s. k. gemensamma samlingar om 10—15 minuter rum en eller ett par gånger per vecka under tid när samtliga elever kan närvara. Dåvarande departementschefen fann (prop. 1964: 171 s. 373) det vara av vikt att den gemensamma samlingen varken genom sitt innehåll eller sin utformning skulle strida mot vad som var förenligt med vissa elevers religiösa uppfattning eller inställning i livsåskådningsfrågor över huvud. Vid sådant förhållande fanns enligt departementschefen anledning räkna med att befrielse från gemensam samling behövde meddelas enbart med hänsyn till skäl av praktisk art. Elever för vilka religiösa spörsmål är ett både personligt och gemensamt intresse har f. n. möjlighet att inom skolan anordna religiösa samlingsstunder av frivillig karaktär.

Särskilda skolor för religiösa minoriteters barn finns upprättade av de båda samfund som har rätt att i stället för skolans kristendomsundervisning ge barnen egen religionsundervisning. Dessa skolor, dvs. Hillelskolan i Stockholm, där kristendomskunskap är ersatt av judendomskunskap och hebreiska, samt de två romersk-katolska skolorna i Stockholm och Göteborg har av vederbörande skolstyrelser godkänts för fullgörande av skolplikt. Beträffande skolan i Stockholm har skoldirektionen meddelat godkännande i avaktan på resultatet av 1964 års utlands- och internatskoleutrednings arbete.

Hillelskolan grundades 1955 på initiativ av föreningen Chinuch, som är huvudman för skolan. Den är organiserad som en grundskola med enkelt låg- och mellanstadium och har läsåret 1967/68 101 elever. Statsbidrag till skolan utgår 1967/68 med 143 000 kr. Rektor och flertalet lärare är icke-judiska svenska folkskollärare. Skolan är konfessionslös, dvs. den ålägger inte barnen någon religionsutövning. Undervisningen i judendom är upplysande och i läroplanen ingår även undervisning i andra religioner. Ett stort antal av eleverna kommer från hem där föräldrarna är religiöst indifferent eller ateister. En stor del av eleverna är barn till föräldrar som kommit till Sverige efter kriget. Man anser att skolan är en särskilt stor tillgång för dessa barn, eftersom den blir en brygga mellan hemmet och den svenska kulturmiljön.

De två katolska skolorna — *S:t Eriks skola* i Stockholm med 122 elever 1967/68 och *Drottning Astrids skola* i Göteborg med 118 elever 1967/68 — är bägge organiserade som grundskolor med enkla låg- och mellanstadier. I både Stockholm och Göteborg drivs flickinternat för elever i skolorna. Statsbidrag utgår inte till de katolska skolorna men däremot tillhandahåller kommunerna vissa förmåner såsom skolmåltider och fria läroböcker.

En ansökan om statsbidrag till *S:t Eriks skola* har av Kungl. Maj:t överlämnats till utredningen att tas i beaktande vid utredningsuppdragets fullgörande.

4.3.2 Utredningens förslag

Utredningen anför, att det i den allmänna debatten om kristendomsundervisningen inte sällan hävdas att den faktiska undervisningen ofta inte är objektiv i den betydelse läroplanen föreskriver. Det är enligt utredningens mening angeläget, att läroplanens intentioner förverkligas. Då utredningen haft att överväga om det av religiösa skäl föreligger behov av särskilda åtgärder inom undervisningen har den därför ansett sig böra utgå från innebörden i gällande bestämmelser, dvs. kursplanerna för kristendoms- resp. religionskunskap och bestämmelserna om bl. a. morgonsamling. Utredningen föreslår inte någon ändring av nuvarande bestämmelser om befrielse från undervisning i kristendomskunskap resp. religionskunskap samt morgonsamling i grundskolan eller från gemensam samling i gymnasiala skolor.

Frågan om särskilda skolor för religiösa minoriteter gäller enligt utredningen dels om skolplikten skall få fullgöras i sådana skolor, dels om statsbidrag skall utgå till dem.

Skolplikt kan enligt skollagen fullgöras i grundskolan, annan offentlig skola än grundskolan, enskild statsunderstödd skola enligt bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar samt annan enskild skola — dvs. sådan utan statsbidrag — om skolan godkänts för ändamålet. Sådant godkännande skall meddelas, om skolans undervisning till art, omfattning och allmän inriktning väsentligen motsvarar grundskolans och skolan förestås av person, som äger erforderlig skicklighet för undervisningen och är väl lämpad att förestå skolan. Utredningen förutsätter, att myndigheterna vid sin prövning av frågan om godkännande av en konfessionell skola såsom skolpliktsskola godtar sådana avvikelser från grundskolan som fordras för att bereda barnen särskild religionsundervisning och undervisning i ämnen av särskild betydelse för gruppen i fråga. Utredningen anser det därför inte motiverat att föreslå någon ändring i nuvarande bestämmelser om rätten att anordna enskilda skolor för konfessionella minoriteter. Utredningen har å andra sidan, som tidigare redovisats, intagit den principiella ståndpunkten att de inflyttade språkliga minoriteternas barn bör undervisas tillsammans med övriga barn. De skäl som utredningen anfört mot inrättande av nya minoritetsskolor anförs även i fråga om skolor för religiösa minoriteter. Sverige har anslutit sig till artikel 2 i tilläggsprotokollet den 20 mars 1952 till Europarådets konvention av den 4 november 1950, där det bl. a. uttalas, att staten skall respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn en uppfostran och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa övertygelse. Detta innebär enligt utredningens mening inte att staten iklätt sig några förpliktelser att bekosta sådan undervisning som föräldrarna kan önska anordna vid sidan av det allmänna skolväsendet. Utredningen intar den principståndpunkten att statsbidrag inte bör utgå till konfessionella skolor. Den judiska Hillelskolan och S:t Eriks katolska skola intar emellertid enligt vad utredningens majoritet anfört av olika skäl en särställning främst genom att en stor del av eleverna är barn i flyktingfamiljer. Utredningen föreslår därför, att Hillelskolan skall få statsbidrag i samma form som hittills, dvs. med ett visst be-

lopp som fastställs för ett år i sänder med hänsyn till skolans elevantal och pedagogiska standard. Beträffande S:t Eriks katolska skola föreslår utredningen, att statsbidrag skall utgå till skolan och det katolska elevhemmet under en försökstid av tre år. Bidraget föreslås utgå endast för elever som tillhör såväl skolan som elevhemmet och vilkas föräldrar är flyktingar eller har invandrat under de senaste tre åren räknat från elevernas intagning i skolan. Statsbidraget, som begränsas till låg- och mellanstadiet, bör enligt utredningens mening förenas med en regelbunden inspektion från skolmyndigheternas sida, vilken bl. a. bör syfta till att vinna klarhet i frågan om det från katolska kyrkans sida föreligger planer på att utnyttja denna och andra skolor i Sverige i direkt missionerande syfte eller om man driver skolan som en serviceåtgärd åt grupper som i egenskap av politiska flyktingar eller av annan anledning sökt sig till Sverige och som upplever barnens övergång till svensk skola som problematisk. Utredningen har för sin del antagit, att det senare är förhållandet.

Så länge statsbidrag utgår till Hillelskolan och S:t Eriks katolska skola bör enligt utredningen skolplikt få fullgöras där. Skolornas standard vad gäller ämnen och kurser, utrustning och lärarkvalifikationer måste kunna jämföras med det allmänna skolväsendets, så att barnen inte blir lidande på särplaceringen.

Mot utredningens förslag beträffande statsbidrag till Hillelskolan och S:t Eriks katolska skola har två ledamöter reserverat sig. Statsbidrag bör enligt dessa inte utgå till S:t Eriks katolska skola och samma princip bör gälla för Hillelskolan dock att, eftersom denna skola redan åtnjuter statsbidrag, sådant kan fortsätta att utgå i proportion till de elever som redan intagits i skolan så att de får tillfälle att där fullfölja sina studier till slutet av den 6-åriga grundskola, för vilken undervisningen nu är upplagd. Alla barns intressen och behov skall kunna tillgodoses inom den allmänna grundskolan. Det bör även enligt reservanterna, i samband med en omprövning av religionsfrihetens tillämpning, utredas om nyinflyttade barn som tillhör en religiös minoritet bör kunna få kompletterande undervisning motsvarande den som utredningen föreslår beträffande de språkliga minoriteterna.

Kostnaderna för statsbidrag enligt utredningens förslag till S:t Eriks katolska skola beräknas till ca 16 000 kr.

4.3.3 Remissyttranden

Utredningens behandling av frågan om särskilda åtgärder för elever som tillhör religiösa minoriteter har i allmänhet föranlett remissinstanserna att betona, att den undervisning som bedrivs inom skolväsendet skall vara neutral i livsåskådningsfrågor.

TCO menar, att om gällande kursplaner i kristendoms- resp. religionskunskapsundervisningen behöver justeras detta bör göras i samband med den nu pågående revisionen av läroplanen för grundskolan. Befrielse från gemensam samling i gymnasiet bör enligt TCO komma ifråga endast av praktiska skäl. *Länsskolnämnden i Älvsborgs län* menar att den angelägnaste uppgiften borde vara att när-

ma undervisningen till läroplanens intentioner. *Mosaiska församlingen i Stockholm* finner, att kristendomsundervisningen i grundskolan och religionskunskapsundervisningen i gymnasiet inte torde kunna vara helt objektiv, varför skollagens bestämelse om befrielse fortfarande framstår som motiverad. *Kristendomslärarnas förening* finner däremot ingen anledning att ifrågasätta att denna undervisning har den avsedda objektiva prägel. De lärare som handhar undervisningen representerar själva skilda åskådningar. Det förekommer exempelvis ett flertal kristendomslärare med katolsk beaktelse. Att i en sådan situation göra denna undervisning obligatorisk för dem som tillhör svenska kyrkan men inte för exempelvis katoliker och judar är enligt föreningens mening oriktigt. Den information om den religiösa situationen av idag och i gångna tider som undervisningen vill meddela har en så stor betydelse som allmän orientering, att den bör vara obligatorisk för alla. Även *länskolnämnden i Malmöhus län* menar att kravet på objektivitet i undervisningen i kristendomskunskap och religionskunskap är mycket klart uttryckt i gällande läroplaner, varför det inte längre finns skäl att medge befrielse från undervisningen.

Beträffande den religionsundervisning som samfundet anordnar för elever som befrias från kristendomsundervisningen menar *Esternas representation i Sverige* att den bör integreras i skolundervisningen så att skolan ekonomiskt och organisatoriskt ansvarar för den. *Mosaiska församlingen i Stockholm* betonar att insyn från skolöverstyrelsens sida i de mosaiska församlingarnas religionsskolor och erkännande av dessa skolors betyg såsom likvärdiga dem som ges i den allmänna skolan inte bara skulle ha rent praktisk betydelse utan även psykologisk, i det att ett ökat anseende och respekt för religionsskolorna i så fall torde vara att räkna med från elevernas sida.

Samtliga remissinstanser med undantag av de direkt berörda ansluter sig till utredningens principiella ståndpunkt att statsbidrag inte bör utgå till särskilda skolor för religiösa minoriteter. Läroplanernas intentioner om objektivitet i undervisningen anses ge en tillräcklig garanti för att alla gruppers intressen tillgodoses. *Kristendomslärarnas förening* däremot hävdar i en skrift uppfattningen att religionsfrihetsprincipen kräver, att de föräldrar, som önskar ge sina barn en av viss religiös beaktelse präglad fostran, får rätt och ekonomisk möjlighet att göra detta.

Den av reservanterna företrädde uppfattningen att Hillelskolan och S:t Eriks katolska skola inte bör utgöra undantag från den principiella ståndpunkten och således inte bör erhålla statsunderstöd har funnit stöd hos *skolöverstyrelsen, statskontoret, socialstyrelsen, länskolnämnderna i Västerbottens, Västmanlands, Örebro, Älvsborgs, Östergötlands, Jönköpings* och *Malmöhus län* samt *SACO*. Socialstyrelsen anser det vara mera sannolikt att också de barn det här är fråga om lättare kan anpassas till den svenska miljön om de undervisas tillsammans med andra barn i svensk grundskola. *Skolöverstyrelsen* finner att ett ställningstagande till förmån för dessa skolor med säkerhet skulle åberopas som skäl för att statsbidrag skulle utgå till andra religiösa minoritetsskolor som redan finns eller i en framtid kommer att inrättas. Statsbidragsgivningen till Hillelskolan bör dock

enligt överstyrelsen avvecklas successivt. *Länsskolnämnden i Västerbottens län* finner föreställningen, att endast invandrade minoriteter har väsentligt avvikande mening i livsåskådningsfrågor vara ensidig. Kan man acceptera och t. o. m. önska att det får finnas även »inhemska minoriteter» med en personlig livsåskådning, så bör man inte tillhandahålla särskilda skolor som drivs med statsbidrag för att tillgodose specifikt avvikande meningar i religiösa frågor. *Länsskolnämnden i Kronobergs län* hänvisar till utredningens motivering för statsbidrag till Hillelskolan och S:t Eriks katolska skola, nämligen att man där har vana vid elever från miljöer som avviker från det svenska genomsnittet. Nämnden ifrågasätter om inte sådana små svenska grundskolor med karaktär av internationella skolor och försedda med elevhem och förskola kunde inrättas och drivas i Stockholm, Göteborg och Malmö, varvid principen att statsbidrag inte skall utgå till konfessionella skolor kunde upprätthållas. *Arbetsgruppen för invandrarfrågor* finner att Hillelskolan intar en särställning, men anser det möjligt att man av principiella skäl bör och av praktiska skäl kan avveckla stödet. Detta bör emellertid uppskjutas ytterligare ett antal år och då avvecklingen sedermera inleds bör den äga rum under en generöst tillmätt övergångstid.

LO biträder utredningsmajoritetens uppfattning samt instämmer i att krav bör ställas på att skolornas standard beträffande ämnen, kurser och utrustning samt lärarnas kvalifikationer måste kunna jämföras med det allmänna skolväsendets.

De av utredningens förslag närmast berörda förordar en förmånligare statsbidragsgivning. *Mosaiska församlingen i Stockholm*, som själv med ca 20 000 kr. bidrar till Hillelskolans verksamhet och inte har möjlighet att öka detta bidrag, finner ett ökat stöd från stat och kommun berättigat. *Katolska biskopsämbetet* liksom *Stiftelsen Skolsystrar De Notre Dame* vänder sig mot utredningens förslag att statsbidraget bör beräknas endast efter antalet barn till flyktingar eller nyligen invandrade. Biskopsämbetet förordar, att statsbidraget beräknas utan att särskild hänsyn tas till vissa kategorier av de elever som besöker de privata skolorna, vilket bedöms vara det riktigaste sättet att undvika varje form av diskriminering. *Stiftelsen Skolsystrar De Notre Dame* påpekar, att föräldrar som placerar sina barn i en katolsk skola betalar skatt efter samma grunder som andra, varför avslag på ansökan om statsbidrag till S:t Eriks katolska skola inte kan motiveras med ekonomiska skäl. *Stiftelsen* framhåller vidare, att konfessionella skolor motsvarande S:t Eriks katolska skola åtnjuter statsbidrag i så gott som alla europeiska demokratiska länder. *Katolska biskopsämbetet* framhåller vidare, att vad utredningen anför om judendomen i stor utsträckning kan anses gälla även om exempelvis islam och katolicismen, nämligen att begreppet även innesluter historiska och kulturella faktorer. Det är ett önskemål att man betraktar såväl språkliga som andra minoriteter som ett tillskott till landets kulturella resurser.

Skolnämnden för Stockholms stad och Stockholms län anser det vara tveksamt om statsbidrag skall utgå till religiösa minoritetsskolor men menar, att om statsbidrag skall utgå utredningens begränsning till två inte synes vara sakligt motiverad. *Länsskolnämnderna i Hallands län och Göteborgs och Bohus län* anser att även

Drottning Astrids skola i Göteborg bör ha statsbidrag, emedan denna skolas verksamhet säges starkt påminna om den katolska skolans i Stockholm.

4.4 Departementschefen

Under senare år har ett stort antal invandrare kunnat fogas in i svensk arbetsmarknad och svenskt samhällsliv. Många av dem har funnit sig väl tillrätta. Invandrarna har gjort betydelsefulla insatser i den svenska samhällsutvecklingen på många olika fält. Det är angeläget att samhället känner sitt ansvar för denna grupp och således vidtar åtgärder för att underlätta dess anpassning till svenska förhållanden. Frågan om invandrarernas anpassning avser såväl deras inordnande i det svenska samhället som deras möjligheter att bevara anknytningen till sitt ursprungsland i fråga om språk, kultur m. m. Förslag till allmänna riktlinjer för invandringspolitik är avsett att föreläggas 1968 års riksdag enligt vad chefen för inrikesdepartementet anfört i prop. 1968: 1 (bil. 13 s. 6).

Jag anser skolgången för invandrares barn vara en synnerligen viktig del av de åtgärder som underlättar anpassningen till det svenska samhället. Under de senaste åren har denna fråga ägnats stor uppmärksamhet och betydande förbättringar i de inflyttade barnens skolgång har efter hand genomförts. Så har t. ex. möjligheterna till stödundervisning utvidgats. Vidare har ett finsk-svenskt samarbetsorgan inrättats med uppgift att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildning. Samarbetsorganet har antagit namnet »Finsk-svenska utbildningsrådet» och består av tre svenska och tre finska representanter.

Den av utredningen uppställda målsättningen för minoritetsbarnens skolgång kan jag helt ansluta mig till. Det måste betraktas som en självklar rättighet för dessa barn att få reella möjligheter att följa samma skolgång som andra barn i Sverige. De av utredningen föreslagna åtgärderna anser jag vara viktiga led i en strävan att förverkliga detta mål. Det är likaledes rimligt att samhället genom att erbjuda olika slag av kompletterande undervisning, bl. a. i form av frivilligt folkbildningsarbete, medverkar till att den som tillhör en språklig minoritet kan behålla kontakten med sin ursprungliga kulturmiljö. Självfallet bör deltagande i sådan undervisning vara frivilligt och omfattningen av åtgärderna beroende av de berörda barnens och föräldrarnas önskemål härom. Skolan bör här inta en neutral hållning såväl till frågan om barnens kontakt med ursprungsmiljön som till den grad av assimilering till den svenska omgivningen som invandrabarnen och deras familjer eftersträvar. Det måste dock anses vara såväl skolans som berörda myndigheters och organisationers plikt att sprida upplysningar om möjligheterna att få undervisning i ursprungslandets språk och kultur.

De åtgärder som föreslås beträffande minoritetsbarnens skolgång bör gälla både barn som flyttat till Sverige i avsikt att stanna och sådana barn som förutsätts eventuellt åter utvandra. Att invandrade barn går i skolan är nödvändigt för deras anpassning till det svenska samhället. Skolplikt föreligger för barn som

är bosatta i riket. Frågan om bosättning föreligger bedöms i första hand efter samma principer som inom folkbokföringen gäller för skyldigheten att låta kyrkobokföra sig. Olika omständigheter dokumenterar huruvida vistelsen i Sverige kan anses innefatta bosättning, t. ex. arbete och bostad. Det går därför inte att fastställa viss minimitid för att bosättning och därmed skolplikt skall anses föreligga. Givetvis bör man emellertid söka laga så att skolplikt fullgörs även av barn, som rätteligen bort kyrkobokföras här men som av någon anledning ännu inte blivit kyrkobokförda. Det är synnerligen viktigt att personer som invandrar eller tänker invandra till Sverige får information i dessa hänseenden. Det bör uppdras åt arbetsmarknadsstyrelsen att efter samråd med skolöverstyrelsen sprida sådan information vid sina kontakter med blivande invandrare till Sverige. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att även vuxna som flyttar till Sverige tar till vara de möjligheter till snabbare anpassning till det svenska samhället som erbjuds i form av frivilliga kurser dels i svenska språket, dels även i andra ämnen. Skolöverstyrelsen har den 27 november 1967 utfärdat bestämmelser om bl. a. statsbidrag till undervisning för vuxna invandrare, som i hemlandet fått ringa eller ingen undervisning. Sådan undervisning skall avse läroämnena såsom svenska, matematik och svensk samhällsorientering.

Av utredningen nämnda siffror för invandringen ger en antydning om storleken av den grupp människor för vilka särskilda åtgärder behöver vidtas i form av svensk undervisning — även om i siffrorna är medräknade också hemvändande svenskar. Någon uppskattning av hur många som kommer att utnyttja undervisning i ursprungslandets språk och kultur är däremot inte möjlig att göra, eftersom det är fråga om frivillig undervisning. Antalet personer som tillhör olika minoriteter är såsom utredningen konstaterar också svårt att beräkna.

En central fråga rörande undervisningen av barn tillhörande en språklig minoritet är om barnen skall undervisas i s ä r s k i l d a k l a s s e r eller tillsammans med svenska elever. Flertalet remissinstanser delar utredningens uppfattning att samundervisning är att föredra. I minoritetssammanslutningarnas remissyttranden finner man den motsatta åsikten. Av utlåtande som Finsk-svenska utbildningsrådet avgett över skolöverstyrelsens förslag om översyn av grundskolans läroplan framgår att enligt rådets uppfattning undervisning inte, annat än såsom en övergångsform, s. k. genomgångsklasser, bör anordnas i särskilda klasser. Utbildningsrådet ansluter sig således till utredningens uppfattning. Jag anser att samundervisningen har avgjorda fördelar, såväl pedagogiskt som med tanke på att den omedelbara kontakten mellan invandrades barn och svenska barn bör befärja den ömsesidiga förståelsen. Även om någon skulle hysa den uppfattningen att undervisningen i särskilda klasser vore att föredraga ur språkpedagogisk synpunkt, är det av praktiska skäl inte möjligt att anordna särskilda klasser för undervisning av minoritetsbarn annat än på ett mycket begränsat antal orter. Försöken med genomgångsklasser finner jag vara intressanta och anser det värdefullt om dessa försök kan fortsätta. Frånsett behoven av sådana eller andra åtgärder för att klara den första anpass-

ningstidens problem torde samundervisning med svenska elever i förening med lämpliga stödåtgärder och med kompletterande undervisning böra vara den huvudform i vilken undervisning av invandrades barn bör ske. Inte minst med hänsyn till dessa barns behov att lära sig svenska språket är det önskvärt, att de så snart som möjligt får kontakt med svenska barn. Flera språkforskare har framfört den uppfattningen att ett barn bör få sin första läsundervisning på det språk som barnet behärskar bäst. Detta bör närmare prövas genom försöksverksamhet, varigenom man även bör utröna hur läsundervisning på minoritetsspråk bäst anordnas för barn i förskolåldern och grundskolåldern. Därvid måste dock beaktas de svårigheter som ofta kan föreligga att finna lärare för sådan undervisning. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att anordna sådan försöksverksamhet, till vilken statsbidrag bör utgå enligt samma grunder som till annan undervisning inom det allmänna skolväsendet.

Särskilda åtgärder krävs för att elever som tillhör en språklig minoritet och har bristande eller inga kunskaper i svenska när de börjar sin skolgång i vårt land snabbt skall lära sig att förstå och själva tala och skriva svenska. Sedan utredningen lade fram sina förslag har åtgärder vidtagits i detta syfte, varför frågan om stöd- undervisning i bl. a. svenska nu kan anses vara tillfredsställande löst. Upp till sex veckotimmar får användas per undervisningsgrupp för utländska eller statslösa elever samt svenska barn som tagits in från utländska skolor. Undervisningen sker på svenska av svenska lärare och bedrivs i små grupper av elever. På grund av den använda undervisningsmetoden behöver eleverna inte ha samma modersmål. Förutom undervisning i svenska får eleverna annan undervisning och orientering som underlättar deras inpassning i respektive skolor och klasser. Stödundervisningen kan även omfatta undervisning i invandrades modersmål eller i annat ämne med nationell anknytning. Stödundervisning för motsvarande elevgrupper i den gymnasiala åldern är numera utsträckt även till elever i yrkesskolan.

För den allra första tiden efter inflyttningen till Sverige anser jag i likhet med utredningen att speciella introduktionsåtgärder kan vara befogade för att ifrågakarande elever på grundskolans högstadium och i gymnasieåldern skall klara sin svenska skolgång. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att genom försöksverksamhet utröna olika möjligheter att lösa den första tidens problem. Att anordna särskilda introduktionskurser enligt utredningens förslag förefaller dock möjligt endast på större orter med koncentrerad invandring från en språkgrupp. Man bör pröva åtgärder av skilda slag för att möta individuella introduktions- och anpassningsproblem. Skolöverstyrelsen bör åläggas att komma in till Kungl. Maj:t med en plan för försöksverksamheten samt förslag till bestämmelser om statsbidrag för denna. Kungl. Maj:t bör bemyndigas bestämma grunderna för sådant bidrag. I fråga om elever som vill bedriva gymnasiala studier bör som utredningen föreslår en lämplig anordning kunna vara att de först följer undervisningen på lämplig linje av årskurs 9 i grundskolan. Intagningen i gymnasial skola sker enligt gällande bestämmelser på grundval av betygen från årskurs 9 eller inom ramen för den fria kvo-

ten, varför inga ytterligare bestämmelser fordras utöver redan gällande. Även för intagningen i högre årskurs av gymnasial skola är nuvarande bestämmelser tillräckliga. Jag förutsätter, att prövningen av den inträdessökande eleven sker med hänsynstagande till elevens speciella förhållanden.

Som jag tidigare antydde finner jag det vara motiverat att barn och ungdom som tillhör en språklig minoritet kan få undervisning i sitt modersmål och i sin hemkultur. Utredningen har lagt fram flera intressanta förslag till hur denna s. k. kompletterande undervisning skall kunna anordnas. I vilken grad det är möjligt att förverkliga dessa förslag är bl. a. beroende av om man kan finna lämpliga lärare och studiecirkelledare. Även anskaffning eller framställning av erforderligt studiematerial är en viktig förutsättning för ifrågavarande undervisning. I viss utsträckning har dessa problem uppstått redan i samband med den tidigare nämnda stödundervisningen. Möjligheterna för minoritetsbarn att välja sitt modersmål i grundskolan kommer att behandlas i samband med förslaget om översyn av läroplanen för grundskolan. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att efter samråd i lämplig form med företrädare för de olika minoriteterna anordna försöksverksamhet beträffande den kompletterande undervisningen i övrigt. Kungl. Maj:t bör be- myndigas att besluta om grunderna för statsbidrag till försöksverksamheten.

Jag delar som framgått av det föregående utredningens och remissinstansernas åsikt att inflyttade språkliga minoriteters barn bör undervisas tillsammans med övriga barn och inte i särskilda skolor. Det statliga stödet till de estniska grundskolorna bör dock alltjämt tills vidare utgå i oförändrad form, dvs. med ett visst belopp som fastställs varje år med hänsyn till skolornas pedagogiska standard och elevantal. De estniska grundskolorna bör inte byggas ut med högstadium. Den organisation som nu tillämpas vid en högstadieskola i Stockholm, nämligen Katarina grundskola, och som innebär att elever som tidigare gått i den estniska grundskolan i Stockholm hålls samman i en klass men får bilda tillvalsgrupper tillsammans med övriga elever, tillgodoser rimligen både önskemålen om särskild undervisning och behovet av tillfredsställande valmöjligheter för eleverna.

Elevantalet vid Estniska gymnasiet är en tredjedel av det normala för varje årskurs. Utredningen föreslår, att statsbidraget till gymnasiet avvecklas. På grundval av detta förslag har föredraganden i prop. 1968: 1 (bil. 10 s. 199) för budgetåret 1968/69 beräknat medel för bidrag för endast två årskurser. När nuvarande elever vid Estniska gymnasiet avslutat skolgången, bör statsbidraget till gymnasiet således upphöra. Överläggningar med företrädare för skolan har ägt rum i denna fråga.

Utredningens förslag om anskaffning av läroböcker och annan undervisningsmateriel för undervisningen i minoritetsbarnens modersmål och andra nationella ämnen finner jag väl motiverade. Det får ankomma på skolöverstyrelsen att bedöma möjligheterna att använda undervisningsmateriel från ursprungsländerna och att samarbeta med utrikesförvaltningen för att söka anskaffa

sådan materiel samt att ta initiativ till att läroböcker m. m. vid behov framställs i Sverige. Kungl. Maj:t bör vid behov äga besluta om anvisande av medel för sådant ändamål.

Som jag framhållit i det föregående är möjligheterna att förverkliga språkundervisning och kompletterande undervisning för minoritetsbarnen beroende av tillgången på lämpliga lärare. Det är angeläget att speciella åtgärder vidtas för att lärare skall kunna skaffas. Jag räknar med att tvåspråkiga lärare kommer att behövas främst för undervisningen i elevernas hemspråk. Utöver vad utredningen framhållit vill jag erinra om att undervisning enligt direktmetoden tillämpas i allt större utsträckning. Det bör uppdras åt länsarbetsnämnderna att i samarbete med länskolnämnderna upprätta register över personer som förklarat sig intresserade och som är lämpade som lärare för undervisning av barn och ungdom från en viss språk- och kulturgrupp. Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att undersöka behovet och utformningen av en pedagogisk utbildning för personer som skall tjänstgöra som sådana lärare. Förslaget att anställa lärare från berörda länder för undervisningen i nationella ämnen bör prövas. Det kan övervägas att i samband med avtal om reglerad invandring från ett land träffa överenskommelse med detta även om invandring av lärare för att ge här avsedd undervisning. I vad gäller finskspråkiga lärare övervägs åtgärder av Finsk-svenska utbildningsrådet.

I fråga om undervisningen av religiösa minoriteter vill jag framhålla att den svenska grundskolan liksom det gymnasiala skolväsendet då det gäller hänsynstagande till olika uppfattningar i bl. a. religiösa frågor fått en generös utformning. Detta har bl. a. tagit sig uttryck i principen om en objektiv undervisning. Dessutom föreligger möjligheter att bli befriad från deltagande i kristendomsundervisning eller morgonsamling i grundskolan samt religionsundervisning i gymnasiet och fackskolan. Härigenom har skapats sådana möjligheter till hänsynstagande att jag i likhet med utredningen inte anser att någon ändring behöver vidtas i nuvarande bestämmelser.

Ett huvudsyfte med den svenska grundskolan är vidare att den skall vara en skola för alla ungdomar oavsett deras sociala, ekonomiska eller religiösa bakgrund. Jag finner det utomordentligt angeläget att slå vakt härom. Statsbidrag bör med hänsyn till vad jag anfört inte utgå till särskilda skolor för religiösa minoriteter. Frågan om statsbidrag till Hillelskolan har emellertid vidare aspekter. Denna fråga bör bedömas under hänsynstagande till en lång historisk utveckling som innebär att ett folk parallellt med sin anpassning till vårt och andra västerländska samhällen funnit angeläget och lyckats med att bevara en nationell och kulturell identitet. Enligt min uppfattning måste denna strävan respekteras och jag finner häri speciella motiv för att tillstyrka fortsatt statsbidrag till Hillelskolan. Kungl. Maj:t beslutar om storleken av statsbidraget till skolan.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna av mig förordade åtgärder för att dels underlätta skolgången för barn och ungdom som tillhör en inflyttad minoritet, dels ge dessa tillfälle till kompletterande undervisning i nationella ämnen,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grunderna för statsbidrag till de ändamål som jag förut angett.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

INNEHÅLL

	sid.
1. Inledning	3
2. Svensk undervisning åt svenska barn i utlandet	4
2.1 Nuvarande förhållanden	4
2.2 Utredningens förslag	5
2.2.1 Svenska utlandsskolor	6
2.2.2 Svensk undervisning utomlands utanför den egentliga skolorganisationen	8
2.2.3 Kostnader	9
2.3 Remissyttranden	10
2.4 Departementschefen	12
3. Inackordering i Sverige av vissa elevgrupper	16
3.1 Skolinackorderingsverksamhetens nuvarande omfattning	16
3.2 Utredningens förslag	18
3.2.1 Behov av skolinackordering	18
3.2.2 Intagning av elever	21
3.2.3 Fördelningen av kostnaderna för skolinackordering och skolgång	22
3.3 Remissyttranden	26
3.4 Departementschefen	28
4. Skolgång för vissa minoriteters barn	32
4.1 Minoriteter i Sverige	32
4.2 Språkliga minoriteters skolgång	33
4.2.1 Nuvarande förhållanden	33
4.2.2 Utredningens förslag	35
4.2.3 Remissyttranden	40
4.3 Religiösa minoriteters skolgång	48
4.3.1 Nuvarande förhållanden	48
4.3.2 Utredningens förslag	50
4.3.3 Remissyttranden	51
4.4 Departementschefen	54